

mu.a.cas.cz

Zpravodaj Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd ČR, v.v.i.

2012

Z vědeckého života

Výzkumná činnost

Archivní práce

Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Činnost Centra středoevropských studií

Daniel Jetel: Přes Ženevu k bezpečnosti státu?
Zahraniční politika První Československé republiky
a Společnost národů

„Dojmy divné! – exilantem.“
Rozhovor s autorkami edice
Benešových deníků z první světové války

Výběrová anotovaná bibliografie

Ediční řady a časopisy

mua.cas.cz

Vydává Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8
www.mua.cas.cz

Vedoucí redaktoři: Marie Bahenská, Ota Konrád
Technický redaktor: Josef Tichý
Grafická úprava: Ondřej Huleš
Tisk: Tiskárna Akcent, s. r. o., Vimperk
ISSN 1803-8743 (Print)
ISSN 1803-8751 (Online)

Praha 2013
© Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Obsah

Editorial	2
Z vědeckého života	3
<i>Konference</i>	3
<i>Semináře a přednášky</i>	6
<i>Prezentace a výstavy</i>	7
<i>Ocenění</i>	8
Výzkumná činnost	9
Archivní práce	10
Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů	13
Činnost Centra středoevropských studií	14
Daniel Jetel: Přes Ženevu k bezpečnosti státu? Zahraniční politika První Československé republiky a Společnost národů	17
„Dojmy divné! – exilantem.“ Rozhovor s autorkami edice Benešových deníků z první světové války	19
Výběrová anotovaná bibliografie	22
Ediční řady a časopisy	30

Milí čtenáři,

už popáté vám na následujících stránkách přinášíme výsledky činnosti pracovníků Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.

Jako každoročně náš ústav ve spolupráci s dalšími institucemi uspořádal několik konferencí, seminářů a přednášek. Informujeme o nich v kapitole Z vědeckého života, kde také připomínáme nejvýznamnější ocenění našich kolegů a kolegyň. V dalších, tradičních částech pak představujeme grantové projekty, výsledky archivní práce a specifickou činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů. Nově jsme zařadili kapitolu Činnost centra středoevropských studií, které je od roku 2011 naším nejčastějším partnerem při organizování konferencí.

Část, v níž vás seznamujeme se zajímavými aktuálními projekty, by mohla nést přízvisko „benešovská“. Teze dizertační práce Daniela Jetela, hostujícího výzkumného pracovníka z Univerzity Curych, i edice deníků připravovaná Dagmar Hájkovou a Evou Kalivodovou se zabývají především osobností druhého československého prezidenta.

Potěšující byly i v roce 2012 publikační výstupy. Kromě odborných studií a samostatných monografií vyšla další čísla časopisů včetně už druhého supplementa a zdárně pokračovalo také vydávání edičních řad Korespondence a Spisy TGM.

Marie Bahenská – Ota Konrád

Z vědeckého života

Konference

Konferenční kalendář našeho ústavu za rok 2012 měl první záznam již v lednu, kdy proběhla konference Střední Evropa na cestě od minulosti k budoucnosti (19. – 20. 1. 2012). Tato konference byla první akcí Centra středoevropských studií, společného pracoviště MÚA AV ČR, v. v. i., a Vysoké školy Cevro Institut, o. p. s. (CeSS). Během uplynulého roku uspořádalo Centrum ještě další konference: Ženy a politika (1890–1938) a Albín Bráb: Politik, národohospodář a jeho doba. O nich se zmiňujeme podrobněji v kapitole zabývající se právě činnostmi nově založeného Centra.

■ MÚA AV ČR si 25. října 2012 připomněl **60. výročí založení** poloviny svého současného pracoviště. Dopolední pracovní seminář byl určen pro zástupce specializovaných archivů (mj. Archiv Národního muzea, Archiv Národního technického muzea, Literární archiv Památníku národního písemnictví), kteří si mohli vyměnit názory na aktuální problémy a zkušenosti s novými metodami archivní práce.

Na slavnostním shromáždění, které zahájil prof. Rudolf Zahradník, seznámila přítomná s historií archivu Alena Míšková, o jeho současné činnosti informovala Marie Bahenská. Kompletní obraz celého ústavu s důrazem na současné vědecko-výzkumné aktivity svým vystoupením doplnil Ivan Šedivý.

Základ archivu tvoří fondy starých učených společností, které měly rovněž své archiváře, protože si byly vědomy významu písemností, které produkovaly. Počátky archivu Královské české společnosti nauk jsou spojeny se jménem profesora astronomie Antonína Strnada, pozdějšího sekretáře KČSN a tvůrce prvního soupisu archiválií. Ve vedení archivu se v dalších stáletích střídala řada velkých osobností, např. Jan Erazim Vocel nebo Pavel Josef Šafařík. V polovině 19. století se archivu ujal historik Josef Kalousek, posledním archivářem KČSN byl Václav Vojtíšek. Česká akademie věd a umění císaře Františka Josefa nezřídila funkci archiváře, dohledem nad spisovnou byl pověřen generální sekretář akademie a vrchní dozor měl vykonávat její předseda.

Rok 1952 vedl ke vzniku ČSAV a k zániku řady vědeckých institucí. Písemnosti se dostaly do nově zřízeného Archivu ČSAV, vedeného Václavem Vojtškem. Stát v čele akademického archivu neznamenal nijak vysoký kariérní vrchol. Na archivy se pohlíželo jako na odkládiště méně schopných, úsluví o „přeložení do archivu“ se stalo téměř okřídleným. Představa zaprášených balíků papíru, které zajímají jen podivné učence, se snadno vžila i s ohledem na technický stav

a vybavení archivů. Předsudek o podivném povolání archiváře a o archivu jako instituci měl ovšem svoji výhodu: nesl s sebou i statut jakéhosi „koncového pracoviště“ v oblasti společenských věd a přiváděl do archivů osobnosti, které musely opustit významnější místa. V akademickém archivu, respektive v jeho oddělení pro soupis a studium rukopisů, se tak ocitl např. klasický filolog Bohumil Ryba, právní historik a husitolog Jiří Kejř, právní historik Miroslav Boháček, literární vědec Václav Černý, jihlavský archivář František Hoffmann nebo bývalý archivář SÚA Jiří Pražák. S postupem doby, po normalizačních čistkách, se rukopisec stal i ze Zdeňka Šolleho, odborníka na 19. století a dějiny dělnictva, a archivářem se stal i bývalý vedoucí pracovník Úřadu prezidia ČSAV Miroslav Šmidák. Ačkoli se část pracovníků v archivu ocitla ne zcela dobrovolně, svoji odbornost zasvětili právě tomuto pracovišti a spojili s ním často celou zbývající odbornou kariéru.

Zmíněná rukopisná komise se stala vrcholným orgánem celého vědního oboru – kodikologie. Vlastní archiv se stal ceněným pracovištěm v teorii i praxi archivnictví, vydával i vlastní časopis. Další výhodou „koncového pracoviště“ byla kontinuita vedení. Když Václav Vojtíšek ve svých 86 letech odešel z místa ředitele, předal žezlo právnímu historikovi Václavu Vaněčkovi. Po něm nastoupil na místo ředitele Luboš Nový, který byl „odložen“ z tehdejšího Ústavu československých a světových dějin ČSAV. Jeho kroky směřovaly k vytvoření centra pro dějiny vědy a techniky, kladl důraz na vědecké výstupy archivářů i na jejich další vzdělávání.

První, čemu se archiv musel bránit po listopadu 1989, byly snahy uložit opět do archivu pracovníky, kteří museli odejít z pracovišť, protože se výrazně kompromitovali s komunistickým režimem. Archiv se ubránil, protože v tomto okamžiku by již podobná pra-

xe na stávající pracovníky rozhodně nepůsobila jako obohacující moment. V krátkém období po listopadu 1989, kdy zastával ředitelskou funkci Zdeněk Šolle, se archiv chystal na stěhování a postupně přejímal archiválie rušených ústavů. Významnou agendu tvořila i problematika rehabilitací a majetkových restitucí.

V roce 1992 se archiv ocitl v Praze 8 – V Zámčích, kde strávil deset let. Když v čele stanul Antonín Kostlán (1995–2001), obrátil opět pozornost na dějiny vědy. V rámci archivu vzniklo Centrum pro dějiny vědy, které pořádalo ve spolupráci s dalšími institucemi řadu významných konferencí, jejichž sborníky tvoří základní řadu k dějinám vědy na našem území. Vedení archivu v letech 2001–2005 převzala Ludmila Sulitková, která archiv výrazně orientovala na archivnictví a jeho teorii. Právě do tohoto období spadá událost snad nejtěžší pro celý archiv – katastrofální povodeň v roce 2002, která se budově v bezprostřední blízkosti Vltavy nemohla vyhnout. Ačkoli byla díky nasazení všech pracovníků i dobrovolníků zachráněna většina archivních materiálů, ztráty utrpěla především knihovna a fotosbírka. Archiv našel dočasné útočiště v bývalé tiskárně Prometheus a relativně rychle došla naplnění myšlenka na postavení nové archivní budovy.

V roce 2005 se fondy a sbírky mohly přestěhovat do nových, pro archivní účely projektovaných prostor v Gabčíkově ulici v Praze 8. Do nové budovy se stěhoval archiv povodněmi zocelený, ale se špatným hodnocením, a tedy i s omezeným rozpočtem. Došlo tedy ke spojení Archivu AV ČR s Masarykovým ústavem AV ČR. Masarykův ústav byl přičleněn k Archivu se zárukou rovnoprávného postavení obou součástí, ředitelem pracoviště se stal Ivan Šedivý. V této době se již z hlediska Archivu AV jednalo a jedná o éru elektronického písemnictví, na něž byl archiv dobře připraven.

V roce 2006 se Archiv AV stal organizační součástí MÚA AV ČR, aniž by se tím podstatně změnila náplň jeho činnosti. Od roku 2007 se rozhodnutím Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR řadí mezi řádné a plně akreditované specializované veřejné archivy. Udržuje také důležité zahraniční kontakty – je členem Mezinárodní archivní rady (ICA) a spolupracuje s podobně tematicky zaměřenými archivy v zahraničí (dlouhodobým partnerem je např. Archiv Polské akademie věd v Krakově).

V MÚA AV ČR v současné době existují tři archivní oddělení, přičemž nositeli a pokračovateli tradic akademického archivu jsou Oddělení osobních a institucionálních fondů do roku 1952 a Oddělení institucionálních fondů po roce 1952. Tato dvě oddělení dnes pečují o 620 fondů a sbírek v rozsahu 4305 bm, k nimž existuje 359 archivních pomůcek. Specifickou roli má Oddělení Archiv Ústavu T. G. Masaryka, které především pečuje o materiály ve vlastnictví Ústavu T. G. Masaryka o celkovém počtu 27 fondů a o rozsahu 486 bm.

O ediční řadě
Spisy TGM
hovořil
Jiří Brabec

Činnost archivních oddělení spočívá v první řadě v péči o svěřené fondy a sbírky. Nejcennější z nich nesou označení archivní kulturní památka – Diplom Nobelovy ceny udělené Jaroslavu Heyrovskému v roce 1959, Zakládací listina České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění ze dne 5. prosince 1892 a archivní fond Vládní komise pro vybudování ČSAV. Fondy a sbírky archivu dokumentují činnost starších vědeckých institucí (mj. KČSN a ČAVU), ale i současných ústavů. Významný je počet fondů osobních (276, 1057 bm), které připomínají významné osobnosti různých vědních oborů (např. Jaroslav Heyrovský, Otto Wichterle, Michal Hašek, Milada Paulová, Ferdinand Stiebitz, Václav Novotný). Archiv se snaží o průběžné obohacování a doplňování fondů. U fondů osobních se tak děje tzv. akvizicemi, fondy institucionální se rozrůstají díky pravidelným skartačním řízením, jejichž výsledkem je přebírání materiálů vzniklých činnostmi současných ústavů AV ČR.

Zajímavou součástí archivních fondů je zčásti digitalizovaná fotosbírka, kterou tvoří několik velkých celků (Fotosbírka Bohumila Vavrouška, Reportáže ČSAV a AV ČR, Fotoarchiv ÚTGM). Průběžně doplňována je fonosbírka, založená v 70. letech Jindřichem Schwipplem jako sbírka řízených rozhovorů s osobnostmi podílejícími se na založení a chodu ČSAV. Archiv pečuje také o umělecké sbírky (např. pečetidla, medaile, plakety, obrazy).

Tradiční a nezbytnou součástí práce archivu je předarchivní péče, která zahrnuje především poradenství v oblasti spisové služby pro akademická pracoviště. Korektní, v mnoha případech až nadstandardní vztahy mezi archivem a ústavu AV ČR, jsou výsledkem dlouhodobé vzájemné spolupráce a také jedním

z důležitých předpokladů k rozšiřování a zpracování institucionálních fondů.

Podklady pro vědeckou práci v rámci archivních oddělení poskytují převážně vlastní fondy. Díky dostupnosti archivní a vědecké práce mohly v posledních letech vzniknout mnohé edice, monografie nebo studie v odborných časopisech. Řada vědeckých výstupů, projektů a konferencí je také výsledkem spolupráce s dalšími domácími i zahraničními institucemi (např. Archiv Univerzity Karlovy, Ústav soudobých dějin AV ČR, Historický ústav AV ČR, Filozofická fakulta UK, Vysoká škola CEVRO Institut, archivy Polské a Ruské akademie věd).

K úplnému obrazu činnosti archivních oddělení MÚA AV ČR je třeba ještě doplnit aktivity spojené s popularizací vědy. Materiály z Archivu AV i Archivu ÚTGM jsou často využívány při natáčení dokumentárních pořadů nebo jsou k vidění na výstavách, z poslední doby lze zmínit např. podíl na projektu Českých center, který připomínal Otta Wichterleho, spolupráci na výstavách v Národním muzeu, Technickém muzeu Brno, Národním technickém muzeu nebo Střeďočas-kém muzeu v Roztokách u Prahy.

■ Ve dnech 7. a 8. listopadu 2012 proběhla v prostorách Lannovy vily mezinárodní vědecká konference **T. G. Masaryk a Slované**, pořádaná naším ústavem a Historickým ústavem AV ČR. Konference vycházela ze stejnojmenného grantového projektu, který je zaměřen na systematizaci Masarykovy korespondence s klíčovými kulturními, vědeckými a politickými osobnostmi jednotlivých slovanských národů. Podrobovat politické i vědecko-filozofické rozměry Masarykovy osobnosti kritické historické analýze je v českém prostředí krajně obtížné. V případě dotčené konference její mezinárodní charakter výrazně přispěl ke zformování dostatečně širokého kulturního rámce, díky němuž bylo možné minimalizovat úskalí spojená s nacionálně ukotveným a jednostranným pohledem.

Systematizace konferenčních příspěvků byla v souladu s předpokládaným výstupem celkového projektu

přízpusobena logice národnostní identity. Vznikly tak čtyři jednací bloky: ruský (respektive rusko-ukrajinský), slovenský, polský a jihoslovanský.

Diskutována byla především otázka ideologizace a politizace nacionálních témat, s nimiž neodvratně souvisela problematika mezinárodních, respektive mezistátních vztahů. V případě ruské otázky na tento ožehavý trend nejpregnantněji poukazuje problém koherence nacionální a socialistické revoluce prostřednictvím bolševického fenoménu, jehož úspěch musel Masaryk v rámci svých slovanských koncepcí nutně reflektovat (Vratislav Doubek: *Rusko v politice Hradu*, Radomír Vlček: *Masaryk a české rusofilství*), jakož i trvale přítomné a neřešitelné napětí mezi pojetím národa jako politickou a kulturně-folklorní entitou, neomezené přirozené pouze na ruskou oblast (Ľubica Harbuľová: *Vývoj názorov T. G. Masaryka na ukrajinskú otázku v rokoch 1918–1920 a jeho kontakty s ukrajinskou emigráciou v ČSR*, Jaroslav Vaculík: *Masaryk a Ukrajina*, Novica Veljanovski: *T. G. Masaryk a makedonska otázka*). Je tudíž zřejmé, že roli politické motivace jako ústředního prvku formování národních diskurzů není možné podceňovat ani v případě ostatních slovanských etnik. V otázce česko-slovenské identity tak bylo poukázáno jednak na podstatnou úlohu proměny ze vzájemné negativně vymezené aliance vůči Rakousko-Uhersku v kooperačně-konkurenční vztah v rámci společného státu (Zoja S. Nenaševa: *První kolo pomlčkové války, T. G. Masaryka a slovenská otázka za první sv. války*, Martin Vašš: *T. G. Masaryk a jeho vnímanie problémov Slovenska vo funkcii prezidenta ČSR*), jakož i na relevanci politicky, respektive stranicky formovaného mediálního obrazu, zdůrazněného i pro další slovanská prostředí (Peter Koval: *Obraz T. G. Masaryka v ľudáckej medzivojnovnej tlači*, Ján Džujko: *Tomáš Garrigue Masaryk na stránkach východoslovenskej straníckej tlače v medzivojnovnom*

období, Antoni Maziarz: *Obraz TGM na stránkách vybraných titulů polského tisku*, Krasimira Marholeva: *Obraz T. G. Masaryka v Bulharsku u příležitosti jeho 80. narozenin*). Výzkum percepce Masaryka jako symbolu – především v prostředí jihoslovanských identit – pak prokázal zejména vhodnost posuzování obdobné problematiky v závislosti na delším časovém vývoji a s ním často související ideologickou proměnou prizmatu (Ladislav Hladký: *T. G. Masaryk a jižní Slované: konstanty a proměnné v rámci starého příběhu*, Damir Agičić: *Masaryk a Chorvati v minulosti a dnes – mezi nekritickou podporou a veřejným odmítáním*, Jan Rychlík: *T. G. Masaryk a Československo v plánech bulharské zahraniční politiky 1919–1934*, Marek Šmíd: *Masaryk a Slováci: Proměny vnímání osobnosti T. G. Masaryka ve slovenské historiografii po roce 1989*).

Jestliže by měla být zdůrazněna stěžejní přednost konané konference, nabízí se ocenění srovnávací perspektivy napříč slovanskými prostředími, jež v tomto případě nebyla samoúčelným naplněním komparativních trendů, ale prostředkem k netradičnímu uchopení tématu, jež si v českém prostředí nové přístupy bezpochyby zaslouží.

Semináře a přednášky

■ Během roku 2012 na půdě Masarykova ústavu pokračoval **přednáškový cyklus** v rámci grantového projektu Edvard Beneš, Němci a Německo. Dne 23. dubna 2012 vystoupil na semináři Vít Strobach působící v našem ústavu s příspěvkem *Židé jako dobří Češi, děti Svaté země či proletáři? Politika židovské identity v českých zemích (1860–1938)*. Ve svém výstupu stručně představil svůj grantový post-graduální projekt, jenž se zaměřuje na výzkum politického utváření mnohočetné židovské identity v letech 1860–1938. Dne 14. května

2012 jsme měli čest hostit Chada Bryanta z University of North Carolina. V současnosti dokončuje monografii *Encountering Prague: History and Place in a Central European City*, která vyjde v nakladatelství Harvard University Press. V příspěvku *Vidím město historické: Nationalismus, modernization and the City in město: Karel Vladislav Zaps „Průvodce po Praze“* nastínil některé zajímavé myšlenky o českém patriotismu a nacionalismu konce 19. století, tak jak se jevíly v dobových německojazyčných či českojazyčných příručkách o hlavním městě království českého. Dalším zahraničním hostem cyklu byl Daniel Jetel z Univerzity v Curychu, který momentálně pracuje na dizertační práci na téma *Zahraníční politika první Československé republiky ve Společnosti národů v meziválečném období*. Svůj příspěvek přednesený 8. října 2012 zaměřil na otázku garantování bezpečnosti ČSR v rámci jejího členství ve Společnosti národů. Jako poslední přednášející v loňském roce vystoupil 10. prosince další náš spolupracovník Richard Vašek s příspěvkem *Prezident Masaryk jako anonymní publicista (1918–1935)*. Představil veřejnosti poměrně málo známou pisatelskou činnost prezidenta Masaryka, pohovořil zejména o nejvíce diskutované angažovanosti Masaryka na tomto poli v tzv. boji o Hrad, včetně problematiky jasného určení autorství prezidentových novinových statí.

■ Zahájením cyklu společných setkání se zástupci jiných než historických oborů bylo uspořádání semináře *Josef Kaizl, český právník, národohospodář a politik*. Spolupředátelem semináře, který se konal 26. června 2012 v Lannově vile a který připomněl význam Josefa Kaizla v kontextu české i rakouské politiky, byl Money Club České spořitelny, a. s., a Národní klub v Praze. Akce se zúčastnil mj. doc. Josef Blahož, vnuk Josefa

Kaizla a bývalý ředitel Ústavu státu a práva ČSAV. Úvodní slovo pronesl Jan Žižka a Josef Sládek, dále vystoupili Josef Blahož, Luboš Velek, Helena Kokešová a Jan Bílek, moderoval Josef Tomeš. Přednesené referáty a diskusní příspěvky se zaměřily na shrnutí Kaizlova přínosu pro české národohospodářství a politiku a přiblížily také jeho soukromý život. Součástí semináře byla prezentace jedné z posledních publikací vydaných v ediční řadě *Korespondence, TGM – Josef Kaizl* a bližší seznámení s novým osobním fondem Josef Kaizl, který vznikl právě díky daru J. Blahože.

■ Ve dnech 5. a 6. listopadu 2012 se v Hodoníně uskutečnil seminář s mezinárodní účastí *T. G. Masaryk a první republika. Reflexe a interpretace*. Tuzemští i zahraniční účastníci se zaměřili na historiografickou bilanci první Československé republiky se zvláštním přihlédnutím k osobnosti T. G. Masaryka a jeho působení v prezidentském úřadě. Pokusili se zhodnotit dosavadní výsledky bádání i možnosti, které přináší uplatnění dosud méně frekventovaných přístupů. Seminář uspořádalo Masarykovo muzeum v Hodoníně ve spolupráci s naším ústavem.

Prezentace a výstavy

■ V roce 2012 proběhlo několik prezentací knižních novinek našich spolupracovníků. V rámci Valného shromáždění Masarykovy společnosti 17. března 2012 uvedli editoři Jan Bílek, Helena Kokešová, Vlasta Quagliatová a Marie Ryantová edici *Korespondence T. G. Masaryk – Josef Kaizl*.

■ Ediční řada *Korespondence TGM* byla představena v Sobotce 3. července 2012 v rámci programu 56. ročníku festivalu českého jazyka, řeči a literatury Šrámkova Sobotka. Předseda ediční rady Vratislav Doubek a spolueditor několika svazků Jan Bílek představili

nejenom vydané i rozpracované svazky, ale přiblížili i ediční přístup.

■ 3. října 2012 proběhla v Rakouském kulturním fóru v Praze prezentace knihy Oty Konráda *Nevyvážené vztahy. Československo a Rakousko 1918–1933*, která vznikla jako hlavní výstup grantového postdoktorského projektu. Knihu představili Miroslav Kunštát a Vít Hloušek (Masarykova univerzita).

■ MÚA AV ČR v loňském roce začal přebírat rozsáhlou pozůstalost významného slavisty Františka Václava Mareše, který dlouhá léta působil na vídeňské univerzitě a spolupracoval se Slovanským ústavem ČSAV. Vzhledem k výročí narození F. V. Mareše, které připadlo na konec roku 2012, MÚA AV ČR ve spolupráci s Národní knihovnou ČR – Slovanskou knihovnou a Slovanským

ústavem AV ČR připravily výstavu, která připomněla jeho životní osud a zejména profesní zásluhy v oboru slavistiky. Výstava nazvaná *František Václav Mareš (1922–1994). Příběh českého a rakouského slavisty* probíhala od 14. listopadu do 4. ledna 2013 v prostorách Klementina.

Ocenění

■ Badatelský nadační fond Anny a Jaroslava Krejčích udělil druhým rokem Cenu Jaroslava Krejčího, určenou pro talentované studenty v magisterském nebo doktorském studiu a mladé vědecké pracovníky do 35 let. Pro její získání jsou rozhodující studijní a badatelské výsledky a doporučení renomované autority daného oboru. V roce 2012 se jejím laureátem stal sociolog PhDr. Karel Černý, Ph.D. (*1980), odborný asistent Pracoviště historické sociologie Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, jenž se zabývá problematikou politického islámu na Blízkém východě a z tohoto oboru publikoval jak řadu studií v zahraničních vědeckých časopisech, tak monografii *Svět politického islámu. Blízký východ, nerovnoměrná modernizace a vzestup islamistických hnutí*, vydanou Nakladatelstvím Lidové noviny. Cenu za literární práci z oblasti integrované společenské vědy, udělovanou Badatelským nadačním fondem mladým vědeckým pracovníkům do 35 let, získal Mgr. Vítězslav Sommer, Ph.D. (*1981), z našeho ústavu za monografii *Angažované dějepisectví. Stranická historiografie mezi stalinismem a reformním komunismem*

(1950–1970), vydanou roku 2011 v Nakladatelství Lidové noviny.

Obě ceny byly laureátům slavnostně předány 30. října 2012 ve velkém sále Lannovy vily. Při této příležitosti zhlédli účastníci dokumentární televizní film o životě a díle zakladatele a donátora Badatelského nadačního fondu, profesora Jaroslava Krejčího, natočený režisérem Jiřím Vondrákem a v premiéře uvedený 27. září 2012 v České televizi.

■ Dalšího významného ocenění se dostalo týmu, který byl řešitelem grantového projektu *Čeští vědci v exilu 1948–1989* a na němž se za MÚA AV ČR podíleli Milena Josefovičová, Nataša Kmochová a Jan Hálek. Cena Akademie věd ČR za dosažené vynikající výsledky velkého vědeckého významu jim byla předána 10. října 2013 v Lannově vile.

Výzkumná činnost

V roce 2012 byly ukončeny dva grantové projekty:

Skončil tříletý grantový projekt *První republika ve světle korespondence T. G. Masaryka a E. Beneše* (GA ČR, P410/10/0544). Záměrem projektu bylo přiblížit politické a kulturní dějiny první Československé republiky na základě výjimečného vztahu prezidenta T. G. Masaryka a ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše. Dlouhodobý vztah obou mužů byl též nezanedbatelným politickým faktorem a bezprostředně se odrážel v jejich korespondenci. Hlavním výstupem projektu je kritické vydání Masarykovy a Benešovy korespondence péčí editorů Dagmar Hájkové a Richarda Vaška (*Korespondence T. Masaryk – Edvard Beneš. 1918–1937*). V rámci projektu byly též uspořádány odborné semináře a publikováno několik studií v recenzovaných časopisech.

Hlavním výstupem postdoktorického projektu Rudolfa Kučery *Práce, národ, gender. Dělnické hnutí v českých zemích 1914–1918* (GA ČR, 410/10/P316) je monografie *Život na příděl. Válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914–1918*. Kniha se zaměřuje na čtyři hlavní oblasti každodenního života dělníků během první

světové války a na vliv, který proměny v těchto oblastech měly na kolektivní identitu dělnického hnutí. Zkoumány jsou tak oblasti konzumu, práce, genderu a válečného protestu. Kniha vychází v Nakladatelství Lidové Noviny.

V současné době jsou na ústavu řešeny následující grantové projekty:

GA ČR, P410/12/0468, **Česká politická pravice v letech 1938–1945**, spoluřešitel PhDr. Josef Tómeš

GA ČR, P406/12/P688, **Interpretace české moderny v německých časopisech 1880–1910**, řešitelka Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

GA ČR, P405/10/0027, **Korpus kodikologických pramenů**, řešitel PhDr. Pavel Brodský, CSc., DSc.

GA ČR, P410/10/1273, **Edvard Beneš, Němci a Němcko**, řešitel prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.

GA ČR, P410/12/P671, **Politiky židovské identity v českých zemích (1860–1938)**, řešitel Mgr. Vít Strobach, Ph.D.

GA ČR, P405/12/1412, **Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně – knihovna Palatina**, řešitel Mgr. Stanislav Petr

GA ČR, P410/12/1136, **T. G. Masaryk a Slované**, řešitel doc. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.

GA ČR, P410/11/1944, **Zápisy ze schůzí československé exilové vlády v Londýně**, spoluřešitel Mgr. Jan Bílek

V grantové soutěži v roce 2012 uspěl náš ústav jako spolunavrhovatel se dvěma grantovými projekty, jejichž řešení začalo v roce 2013:

GA ČR, 13-09541S, **Univerzita Karlova a Československá akademie věd. Instituce vědy a vysokoškolské vzdělanosti v proměnách politiky a společnosti v letech 1945–1968**, spoluřešitel PhDr. Martin Franc, Ph.D.

Grant na příkladu Univerzity Karlovy v Praze a Československé akademie věd přibližuje postavení a působení vědních a vysokoškolských institucí v Československu v letech 1945–1968. Jejich vývoj sleduje v kontextu politických, myšlenkových a společenských proměn v poválečném dvacetiletí a především v kontextu proměn československé vědní a vysokoškolské politiky. Hlavní důraz je kladen na jejich místo a funkci v systému vědy a vzdělanosti a na jejich vzájemné vztahy pohybuující se v rozmezí od spolupráce po konkurenci. Obě instituce jsou zkoumány jako objekty a subjekty interakce mezi politikou, ideologickými a systémovými nároky, požadavky kladenými moderní společností a vlastními představami a ambicemi vědců, pedagogů a studentů.

GA ČR, 13-29729S, **Ženská práce a moderní společnost v českých zemích**, spoluřešitelka PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Projekt se zabývá rolí placené a neplacené práce v životě ženy v různých společenských vrstvách a různých etapách vývoje moderní společnosti v českých zemích, respektive v Československu. Výchozí bodem výzkumu bude analýza profesních dobových časopisů, spolkových a politických programů, memoárů a korespondence představitelk ženského hnutí. Nedílnou součástí výzkumu je postoj různých proudů ženského hnutí, politických stran či profesních spolků k placené práci a profesní realizaci ženy. Při výzkumu bude uplatňována převážně metoda gender a komparace (časová, lokální). Výzkum práce v širokém slova smyslu umožňuje i výzkum sociálních a intelektuálních pohybů uvnitř tříd a také se dotýká otázek národních; rozšiřující se počty pracujících žen vyvolávaly také změny občanské a politické. Výsledky projektu budou shrnuty do antologie textů a do závěrečné monografie.

Archivní práce

Archiv AV ČR se řadí mezi akreditované specializované archivy a tvoří ho dvě oddělení MÚA AV ČR (Oddělení osobních a institucionálních fondů do roku 1952 a Oddělení institucionálních fondů po roce 1952). Koordinuje předarchivní péči a dohlíží nad spisovou službou na pracovištích a v organizačních složkách AV ČR, formou školení a osobních konzultací se naši pracovníci podílejí na zavádění systému elektronické spisové služby v celé AV ČR. Archiv AV ČR spravuje fondy týkající se dějin vědy a vědeckých institucí na našem území, osobní fondy vědců, umělecké sbírky a fotosbírku. Třetí z archivních oddělení (Oddělení Archiv ÚTGM) pečuje o písemnou pozůstalost Tomáše G. Masaryka, Edvarda Beneše, členů jejich rodiny a jejich nejbližších spolupracovníků. Důležitou součástí fondů jsou písemnosti Ústavu TGM, instituce, která se od založení v roce 1932 zabývala studiem života a díla T. G. Masaryka. Všechna oddělení se kromě tradiční archivní práce a servisu pro badatele podílejí na vědecké činnosti ústavu, nejčastěji účastí v grantových projektech. Průběžně zpracovávané materiály jsou také významným zdrojem pramenů při vydávání edic nebo monografií, ať už pro pracovníky MÚA nebo pro zájemce z řad odborné veřejnosti a sdělovacích prostředků.

Archiv AV ČR evidoval k 31. 12. 2012 celkem 649 archivních fondů a sbírek v celkovém rozsahu 4 833,30 běžných metrů (bm), což oproti loňskému roku znamená přírůstek 7 fondů a 59,30 bm. Badatelům je v současné době k dispozici 394 archivních pomůcek. S velmi kladným hodnocením badatelů se setkávají databáze na webových stránkách MÚA, oceňováno je především snadné vyhledávání v průběžně doplňovaném Digitálním průvodci a Digitálním fotoarchivu.

V rámci skartačních řízení na pracovištích AV ČR bylo v roce 2012 posouzeno 106,49 bm dokumentů, z nichž 56,13 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení v archivu. Archiválie byly převzaty ze Sekretariátu předsedy AV ČR (15,24 bm), Sociologického ústavu AV ČR (3,60 bm), Etnologického ústavu AV ČR (8,28 bm), Kanceláře AV ČR (19,44 bm), Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR (4,51 bm) a z Historického ústavu AV ČR (5,06 bm). Vedle toho získal archiv mimo skartační řízení osobní fond Ladislava Kubíčka (* 1930) – člen korespondent ČSAV (1977), akademik (1982), vědecký sekretář ČSAV (1981–1984), profesor VŠCHT, ředitel Výzkumného ústavu kovů v Panenských Břežanech (1970–1981); dokumenty z působení

ve Výzkumném ústavu kovů, vědecká práce, diplomy a vyznamenání; rozsah 2,72 bm.

V loňském roce bylo vytvořeno 6 nových inventářů: *Sudetoněmecký vlastivědný ústav Liberec. Společnost pro pravěké a rané dějiny* (1923–1939).

Boháček Miroslav (1900–1982); profesor Univerzity Komenského v Bratislavě a Univerzity Karlovy v Praze; pracovník Komise pro soupis a studium rukopisů při ÚA ČSAV, římské a středověké právo, kodikologie, člen ČAVU.

Fiala Jan (1906–2004); lékař v Sezimově Ústí.

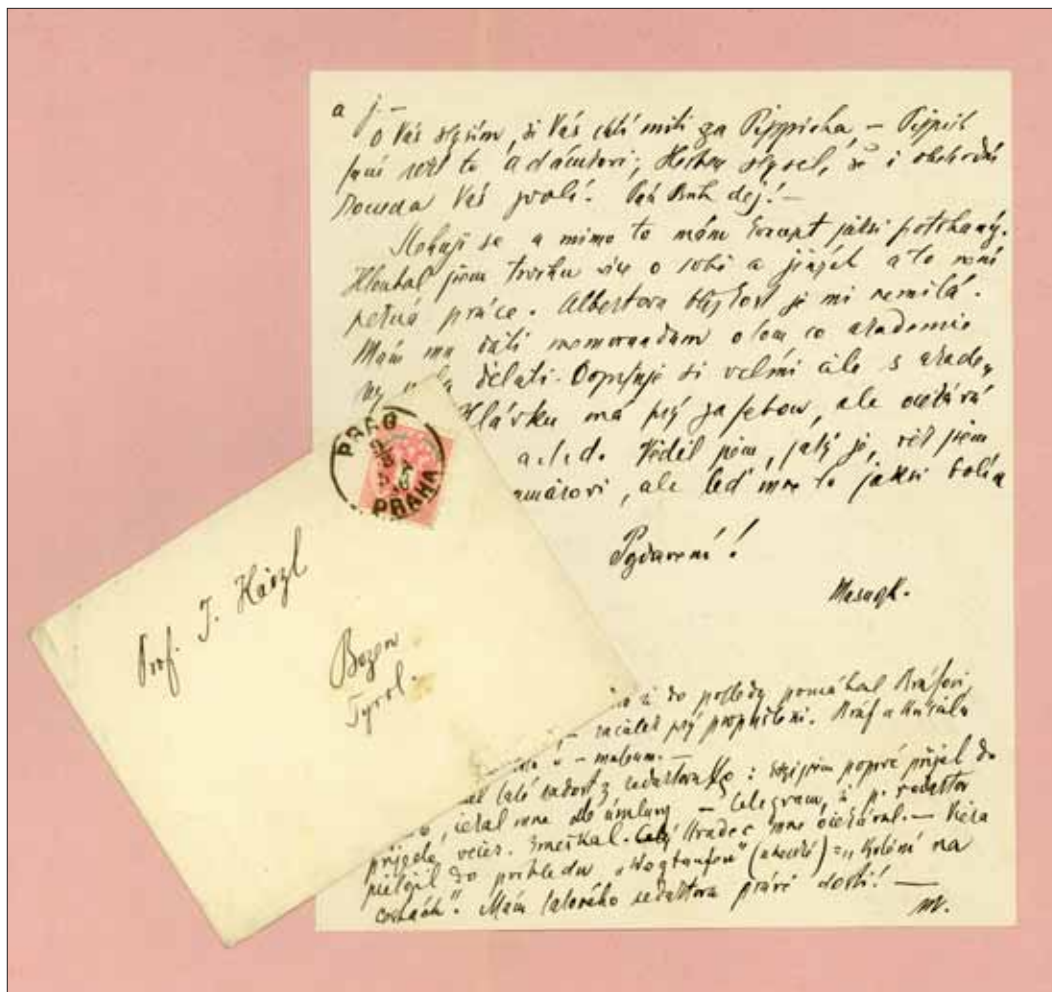
Katětov Miroslav (1927–1995); profesor UK v Praze (1. děkan její matematicko-fyzikální fakulty, rektor), akademik ČSAV (v letech 1990–1992 místopředseda), vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV.

Niř Dobroslav (1922–2012); projektant dopravních staveb, pracovník Útvaru hlavního architekta města Prahy (oddělení územního řízení pro dopravu).

Smutný Jaromír (1883–1949); JUDr., diplomat, spolupracovník E. Beneše, účastník československého zahraničního odboje, 1940–1945 přednosta Kanceláře prezidenta republiky (v exilu) a 1945–1948 kancléř prezidenta republiky.

Služeb badatelny v roce 2012 využilo 165 badatelů, z toho 34 ze zahraničí, kteří uskutečnili celkem 519 návštěv a pro něž bylo připraveno 2145 jednotlivých objednávek.

Knihovna MÚA AV ČR v roce 2012 zaevidovala 454 přírůstků a 625 výpůjček. Pokračovala katalogizace knihovních fondů v systému Aleph a starých tisků v programu Clavius. Náš ústav získal významnou finanční podporu od společnosti IBM ČR v rámci programu Community Impact Grant na indexaci a inventarizaci starých tisků. Díky této podpoře byla spuštěna nová webová aplikace – databáze starých tisků z historického knižního fondu Ústavu TGM. Jedná se o tisky 16. století a některé další vybrané části 17. a 18. století, včetně fotografické dokumentace titulních stran. Knihovna ÚTGM (nyní ve správě našeho ústavu) obsahuje více než 11 500 starých tisků – zcela bezkonkurenčně je to nejvíce ze všech ústavů Akademie věd. Proces indexace tohoto množství knih vyžadoval mnohaměsíční práci v depozitářích v Jenštejně a na Florenci a opisování tisíců řádek přírůstkového seznamu. V databázi, která

Dopis T. G. Masaryka Josefu Kaizlovi z roku 1890. Archiv ÚTGM, f. Josef Kaizl. Dar Josefa Blahože.

je završením celého procesu, je prozatím zveřejněno asi 1 240 revidovaných záznamů (16. století, z dalších témat německá beletrie, francouzská historie, Francouzská revoluce). Odkaz na databázi lze nalézt na stránkách ústavu, v záložce Katalogy knihovny – Katalog starých tisků knihovny Ústavu T. G. Masaryka nebo přímo na oldprint.mua.cas.cz.

Rok 2012 byl z hlediska archivní práce bohatý na akvizice, díky nimž se významně obohatily stávající fondy *Oddělení Archiv ÚTGM*, případně vznikly fondy zcela nové. Tyto fondy budou zaneseny do evidence Národního archivního dědictví (NAD) v průběhu roku 2013. Ke strohým číselným údajům, uváděným v předchozích odstavcích, připojme na tomto místě jejich konkrétnější a snad ilustrativnější popis.

Již v září 2011 se podařilo získat korespondenci T. G. Masaryka adresovanou Josefu Kaizlovi, celkem 78 dopisů z let 1887–1895, a v průběhu dalších měsíců následovaly další dary Josefa Blahože, vnuka Josefa Kaizla. Archiv tak získal cennou sbírku korespondence J. Kaizla s jeho stranickými kolegy a dalšími osobnostmi českého politického života konce 19. sto-

letí, mj. tehdejším českým místodržitelem Františkem Thunem, 330 dopisů J. Kaizla psaných jeho snoubence a pozdější manželce Kamille, rodinnou korespondenci, konvoluty kondolencí, rukopisy J. Kaizla a soubor fotografií (např. portrét J. Kaizla v ministerské uniformě, fotografii manželky a obou dcer pořízenou krátce po Kaizlově úmrtí).

V průběhu roku 2012 jsme od Brada Dobskeho z Littletonu v Coloradu převzali soubor korespondence a fotografií rodiny Garrigue. Jde zejména o korespondenci jeho matky Jean Garrigue-Dobské, z fotografií např. o fotografie Charlotty Masarykové na úmrtním loži a z jejího pohřbu, fotografie Herberta a Leonarda Revilliodových, portréty Anny a Herberty Masarykových od Josefa Sudka.

Od Anny Nussy Perlberg z Chicaga jsme získali část osobního archivu jejich rodičů, právníka Pavla Bächerera a hudebnice Julie Nussy Bächerové, který obsahuje fotografie Alice Masarykové z 60. let a Olgy Masarykové s prvním manželem Vendelínem Halíkem, dále korespondenci, mj. Herberta Masaryka Pavlu Bächerovi, Alice Masarykové manželům Bächerovým.

Získali jsme rovněž část osobního fondu Vojtěcha Fejlka, bývalého zaměstnance Masarykova ústavu. Fond obsahuje osobní doklady a korespondenci, materiály k činnosti V. Fejlka v nakladatelství Melantrich a především přípravné materiály k edicím Cesta demokracie a k obnovení Ústavu TGM po roce 1990.

Další významná akvizice je darem Lindy Vlasákové, která nám během své návštěvy v ČR věnovala část osobního fondu své matky JUDr. Ludmily Kloudové, roz. Veselé. L. Kloudová spolu se svým manželem převzala advokátní kancelář svého otce Františka Veselého (zemřel v září 1935) a právní zastoupení rodiny Masarykovy a Benešovy. V roce 1937 byla kooptována jako náhradnice do kuratoria ÚTGM. Za války byla v kontaktu s členy kuratoria, kteří zůstali na svobodě, aktivně se zapojila do poválečné obnovy činnosti ústavu a napomáhala při restituci majetku ústavu, v letech 1945–1954 byla členkou a 1945–1948 místopředsdkyní kuratoria. Po zrušení ústavu a zbavení advokátní praxe žila v ústraní v Benešově, v letech 1968–1969 spolu s dalšími bývalými členy kuratoria usilovala o obnovu ústavu. K tomuto období se váže část darovaných dokumentů. Ve dvou kartonech jsou uloženy materiály k činnosti ÚTGM, a to meziválečné, poválečné i z konce 60. let. V jednom kartonu jsou uloženy pozůstalostní spisy T. G. Masaryka a Charlotty Masarykové, plné moci rodinných příslušníků, inventární seznamy a další dokumenty k majetkovým záležitostem. Ve třech kartonech jsou uloženy dokumenty vážící se k Alici Masarykové. Jedná se většinou o její majetkové záležitosti (stavbu a provoz vily v Bystřičce, byt v Lorentánské ulici), velkou část tvoří korespondence, která se částečně týká činnosti A. Masarykové v Československém Červeném kříži. Vždy v jednom kartonu jsou uloženy dokumenty týkající se Jana Masaryka (mj. též medaile k úmrtí Jana Masaryka od Marie Uchytlové-Kučové z roku 1948), Olgy Masarykové, Anny a Herberty Masarykových a dalších příbuzných (hlavně žádosti o finanční výpomoc). V jednom kartonu jsou uloženy dokumenty manželů Edvarda a Hany Benešových (mj. dokumenty týkající se majetkových záležitostí, pozem-

ků v Bubenči a v Nuslích, pozemků a vily v Sezimově Ústí, bytu H. Benešové na Lorentánském náměstí). Část dokumentů darovaných L. Vlasákovou pochází z doby, kdy se o majetkové záležitosti obou rodin staral František Veselý, jeho činnost dokumentuje i část dochované korespondence.

Další akvizicí byl rukopis pamětí JUDr. Antonína Kloudy, otce Ivana Kloudy a tchána Ludmily Kloudové, které nám daroval Ing. Vladimír Klouda.

V rámci akvizice knih od Radany Květové jsme získali menší složku archivních materiálů, které shromáždil Jindřich Květ, vrchní soudní rada v Bratislavě. Jde o několik tisků a výstřižků, které se týkají T. G. Masaryka (zejména oslav jeho 85. narozenin).

Poměrně bohaté byly rovněž akvizice, které uskutečnilo *Oddělení osobních a institucionálních fondů do roku 1952*. Byly založeny a inventářem opatřeny nové osobní fondy – Dobroslav Nič a Ladislav Kubíček. K existujícímu osobnímu fondu rusisty Oldřicha Lešky vznikl dodatek, stejně jako k fondu Antonín Robek. Předpokládáme, že v příštím roce budeme přebírat pozůstalost archeologa Tomáše Durdíka (prostřednictvím Archeologického ústavu AV ČR) a bývalého místopředsedy AV ČR Viléma Herolda (ve spolupráci s Filosofickým ústavem AV ČR).

Ojediněle do našich sbírek doputují věci spíše muzeální povahy, využitelné např. při pořádání výstav a zajímavě doplňující klasické osobní fondy, v nichž jednoznačně převažují písemné materiály či fotografie. Součástí daru od L. Vlasákové bylo např. pyžamo Jana Masaryka vyrobené v New Yorku. Z tzv. trojrozměrných předmětů stojí za zmínku ještě dva zajímavé dary. Jindřich Schwippel předal archivu cestovní kalamář T. G. Masaryka a od Jiřího Příhody jsme převzali portrét Jana Masaryka od malíře Jaroslava Wejrycha. Koncem listopadu Jan Bílek, člen kuratoria Ústavu TGM, vyjednal koupi dvou razítek Edvarda Beneše z doby 2. světové války.

Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Hlavním výstupem grantu Korpus kodikologických pramenů, na kterém se podílí všichni členové oddělení, bylo v roce 2012 zpřístupnění elektronické databáze rukopisů a kodikologické literatury na webových stránkách MÚA. Databáze umožňuje fulltextové nebo kombinované vyhledávání (modul OPAC), vyhledané rukopisy se zobrazují ve formě katalogizačního záznamu, který má podobu položky ze standardního tištěného katalogu rukopisů. V současné době je touto formou zpřístupněna vlastní databáze, která nyní obsahuje pět katalogů rukopisů. Pokračují práce na zpřístupnění bibliografické databáze kodikologické literatury a na přípravě podbáze institucí spravujících rukopisy.

Stanislav Petr pokračoval v rámci grantu Soupis rukopisných bohemic ve vatikánské knihovně – knihovna Palatina ve výzkumu rukopisných bohemic ve Vatikánské knihovně, v roce 2012 se věnoval zejména rukopisům obsahujícím lékařské texty Albíka z Uničova. Bylo vydáno další číslo *Studii o rukopisech* (XLI) včetně přílohy *Česká kodikologická literatura 34*. Stanislav Petr připravil *Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin* významného právního historika, husitologa a bývalého člena oddělení Doc. JUDr. Jiřího Kejře, DrSc., obsahující 24 rozprav a studií, které představují důležitý přínos k dějinám kanonického práva a kodikologie nejen v naší, ale i evropské odborné literatuře. Pavel Brodský vydal v nakladatelství Academia publikaci *Krása českých iluminovaných rukopisů*.

Pracovníci oddělení publikovali v českých i v zahraničních časopisech a podíleli se na výuce na FF UK; někteří zastávali funkce v domácích i zahraničních

Antiphonarium Argentoratensis, fol. 39v, officium Natiuitatis Domini. Sign. 230, Knihovna českého velkopřevorství suverénního Řádu maltézských rytířů v Praze.

odborných a vědeckých grémiích. Pokračovala i spolupráce s Centre international codicologique při Bibliothèque Royale Bruxelles.

Činnost Centra středoevropských studií

Rok 2012 byl prvním rokem práce Centra středoevropských studií, společného pracoviště MÚA AV ČR, v. v. i., a Vysoké školy Cevro Institut, o. p. s., které bylo formálně založeno v říjnu 2011. V průběhu uplynulého roku byly realizovány hned tři konference: ustavující, která zkoumala proměny fenoménu střední Evropy, Ženy a politika, inspirující se jubileem zvolení první ženy do českého zemského sněmu, a bráfovská, která připomněla významného českého politika a národohospodáře Albína Bráfa. Konal se také jeden seminář reflektující českou účast na světovém kongresu hospodářských historiků v jihoafrickém městě Stellenbosch.

První konference Centra pod názvem **Střední Evropa na cestě od minulosti k budoucnosti** proběhla ve dnech 19.–20. ledna 2012 v prostorách Vysoké školy Cevro Institut. V souladu s posláním Centra otevřela prostor pro propojení různých vědních disciplín při zkoumání fenoménu střední Evropy. Na konferenci zaznělo celkem 28 příspěvků, které byly rozloženy do tří sekcí sledujících tři tematické roviny procházející napříč třemi rovinami časovými – od minulosti přes současnost až k budoucnosti střední Evropy. V sekci Střední Evropa jako historický koncept šlo o vymezení pojmu střední Evropa a jeho proměny, stejně jako události formující středoevropský prostor. Sekce Střední Evropa jako součást Evropy analyzovala středoevropský vývojový model a jeho dimenzi politickou, ekonomickou, sociální a národnostní. A konečně sekce Střední Evropa jako myšlenkový svět nabídla prostor pro badatele zabývající se myšlenkovými stereotypy ve středoevropském prostoru, tradicí společenských věd a hnutí či legitimizačními strategiemi.

Mezinárodní vědecká konference **Ženy a politika (1890–1938)** se konala u příležitosti stoletého jubilea zvolení Boženy Vikové-Kunětické za poslankyni českého zemského sněmu. Tuto událost, která je naprostým unikátem v celoevropském měřítku, připomněla ve dnech 24. a 25. května 2012 mezinárodní konference, která se konala v prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky pod záštitou předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Miroslavy Němcové a předsedy AV ČR Jiřího Drahoše. Jejimi pořadateli byly Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Centrum středoevropských studií, Frauen- und Geschlechtergeschichte

Universität Wien a Badatelský a nadační fond Anny a Jaroslava Krejčích.

Cílem konference bylo vymezit a definovat prostor pro uplatnění žen ve veřejné činnosti a politice v posledních třech desetiletích existence Rakousko-Uherska, v první Československé a v Rakouské republice. Autorky a autoři příspěvků se zabývali komparací programových úkolů ženského hnutí ve vybraných korunních zemích monarchie a podmínkami, v nichž jednotlivá ženská hnutí pracovala. Pozornost věnovali také nepolitické práci žen v oblasti sociální, osvětové a kulturní. Referující se pokoušeli najít odpovědi na řadu otázek. Jak vypadala veřejná činnost žen v době, kdy neexistovalo povolání „politická“? Byly ženy vstupující před první světovou válkou do politických stran v jejich rámci rovnoprávné s muži? Bylo možné skloubit budování vlastní kariéry s rodinným životem? Která témata byla v národních parlamentech i ve společnosti vnímána jako tzv. ženská? Které politické strany začaly jako první uvažovat o zapojení žen a jaké byly výsledky těchto úvah?

Ukázalo se, že téma žen-aktivistek, političek, spisovatelek, novinářek a jejich životních osudů je nadmíru bohatým, často dokonce velmi překvapujícím a přinášejícím mnohé paralely s dneškem. Příspěvky představily např. mimořádné ženské osobnosti, které často svou odbornou práci a kariéru obětovaly rodinnému životu a zapadly na dlouhá léta do zapomnění. K takovým osobnostem patřila např. první Slovenka, která získala doktorský titul na Sorbonně, Hana Turcerová-Devečková. Mnohé referáty také doložily národní zájmy ženského hnutí, které v některých případech mohly vést ke vzájemné izolaci, patrné to je např. na

vztahu českých a německých ženských spolků v době habsburské monarchie.

Konference nemohla začít jinak než přiblížením aktivit Boženy Vikové-Kunětické a okolností, které vedly k jejímu zvolení do zemského sněmu. Tuto politickou část jejího života připomněl *Luboš Velek* (MÚA AV ČR). Charakterizoval dobové poměry v mladočeské straně, objasnil okolnosti vedoucí k získání poslaneckého mandátu, a reakce, které tato volba vyvolala u veřej-

nosti i v politických kruzích. Další stránky života a činnosti Boženy Vikové-Kunětické přiblížily *Hana Železná* (SOA, Třeboň) a *Petra Ježková* (Divadelní ústav, Praha). Příspěvek Petry Ježkové doložil význam Vikové-Kunětické pro české divadelnictví, který je dnes vnímaný jen zcela okrajově. S velkým zájmem se setkal referát *Mileny Secké* (Národní muzeum – Náprstkovo muzeum, Praha), která připomněla méně známou činnost spojenou s rodinou Náprstkových – pořádání tzv. dýchánek pro dělné ženy, organizované Josefou Náprstkovou. *Marie Bahenská* (MÚA AV ČR) se zabývala dobročinnou prací představitelk ženského měšťanského hnutí, zdůraznila v této souvislosti velké zásluhy žen z rodiny Palackých a Riegrový. Na příkladech smýšlení *Terézy Novákové* a *Renáty Tyršové* dokládala *Irena Štěpánová* (FF UK, Praha) rozdílné postoje žen vůči možnému zapojení do politiky a naznačila také, jaké skutečnosti tuto snahu limitovaly. *Jitka Gelnarová* (FSV UK, Praha) se zaměřila na diskursy, jež se odvíjely v měšťanském a dělnickém ženském hnutí. *Gabriella Hauch* (Univerzita Wien) připravila biograficky orientovaný příspěvek zabývající se politickou kariérou *Therese Schlesinger*. *Jana Malínská* (MÚA AV ČR) se v referátu věnovala utváření vztahů mužů a žen v České straně pokrokové na příkladu *Olgy Stránské-Absolové*, která byla v červnu roku 1908 kooptována do výkonného výboru, nejvyššího stranického orgánu. Referát *Pavla Cibulky* (HiÚ AV ČR, Brno) mapoval pokusy o zapojení žen do politické činnosti Německé pokrokové strany na Moravě před první světovou válkou. Na něj navázala *Marta Dobrothková* (FF Trnavské univerzity), která sledovala aktivity slovenských žen žijících v letech 1890–1918 ve Spojených státech amerických. Na závěr vystoupila

Marie L. Neudorfllová, která informovala o reflektování anglosaské politické zkušenosti českými ženami.

V druhém dnu konference se pozornost referentů zaměřila na politické a nepolitické aktivity žen v době první Československé a Rakouské republiky. Referáty zachycovaly především dění ve 20. století a byly koncipovány jako biografické medailony nebo metodologické a komparativní studie. Byly československé a rakouské političky kolegyněmi politiků, nebo hájily ryze ženské zájmy? Převažovala u poslankyň a senátorek stranická disciplína, či bylo možné vytvořit podmínky pro zformování tzv. ženské lobby napříč politickými stranami? To jsou jen některé z mnoha problémových otázek, které na jednání zazněly a na něž byly v diskusích hledány odpovědi. Díky přítomnosti zahraničních hostů (Rakousko, Slovensko) bylo možné vnímat přesahy ženské aktivity mimo hranice Čech a Moravy, ale přitom stále v rámci bývalé monarchie. Jak připomněly některé z referátů, mnohé otázky a problémy, které ženy řešily, k sobě měly přes hranice nových států velice blízko a dařilo se je projednávat na i mezinárodním fóru. Blok *Politická z povolání!?* byl uveden komparací *Karola Hollého* (SAV, Bratislava) věnující se limitům spolupráce slovenských a českých žen na přelomu 19. a 20. století. *Dana Musilová* (FF UHK) poté porovnávala podmínky pro „zrod političky“ v Československé a Rakouské republice. *Jiří Malínský* (MDA, Praha) seznámil posluchače s životními a politickými osudy reformní komunistické političky *Marie Švermové*. Peripetiemi politického života *Anny Mrskošové*, agrárnícké a komunistické političky, se zabýval *Michal Pehr* (MÚA AV ČR). *Ján Mojdis* (FF Prešovskej univerzity) představil slovenskou historičku, překladatelku a političku *Helenu Turcerovou-Devečkovou*. V bloku *Veřejné aktivity žen v letech 1918–1938* zazněl referát o nepolitické politice *Marie Majerové*, který připravila *Dana Hůlková-Nývtová* (UK). *Jana Burešová* (FF UP, Olomouc) představila cíle veřejné práce katolických ženských spolků v době první Československé republiky a *Birgitta Bader-Zaar* (Univerzita Wien) seznámila účastníky konference s pokusy občansko-liberálního ženského hnutí participovat na politickém dění v Rakouské republice. S posledním referátem vystoupila *Hana Havlůjová* (PedF UK, Praha), která promluvila o politické roli žen v předválečném Československu a o spolupráci českých žen v rámci mezinárodních ženských organizací.

Konference ukázala, že nedílnou a rovnocennou součástí politických dějin střední Evropy jsou i ženské aktivity, ať už jsou pojmenovány přímo politická činnost nebo jiným výrazem, jehož obsahová náplň však s politikou velmi úzce souvisela a dodnes souvisí.

Ve dnech 20. a 21. září roku 2012 proběhla pod záštitou předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky *Miroslavy Němcové* a ve spolupráci s Náro-

dohospodářským ústavem Josefa Hlávky konference **Albín Bráf: Politik, národohospodář a jeho doba**. Záštitu nad konferencí převzala také města Třebíč

a Roztoky a Nadační fond Albína Bráfa. Konference se konala v prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a na zámku J. Hlávky v Lužanech. Konference si kladla za cíl připomenout, že od smrti Albína Bráfa v roce 2012 uplynulo právě sto let, a ukázat tuto osobnost z různých úhlů pohledu – jako národohospodáře, politika, poslance a představitele českého národního hnutí. Jeho dosah ve všech těchto oblastech byl totiž skutečně středoevropský. V průběhu dvou konferenčních dnů zaznělo 17 příspěvků, které vycházejí ve sborníku řady Národohospodářského ústavu J. Hlávky na přelomu března a dubna 2013. Začátkem roku 2014 potom vyjde péčí Centra také reprezentativní monografie mapující život a dílo Albína Bráfa.

14. prosince 2012 se uskutečnil ve spolupráci s Národohospodářskou fakultou VŠE a Společností pro hospodářské a sociální dějiny jednodenní **seminář Ozvěny Stellenbosche**, který představil – až na jeden – všechny české a slovenské příspěvky, jež zazněly na XVI. světovém kongresu hospodářských historiků v létě toho roku: Petr Vorel, *European merchant trading firms and the export of the precious metals from the Kingdom of Bohemia during the 16th century*; Hana Šústková, *Why should We Be Organized? Women Workers at the Turn of the 19th and 20th Centuries in the Czech Lands*; Tomáš Cvrček, *The Spread of Steam Power: How Neighbors Mattered*; Ludovít Hallon, *The Position of Popular Banking in the Banking System of Czechoslovakia between the two World Wars*; Antonie Doležalová, *Continuity and Discontinuity in the Czech and Slovak Historiographies*. Všechny příspěvky budou publikovány v monotematickém oddíle časopisu *Hospodářské dějiny/Economic History* v průběhu roku 2013. ■

Daniel Jetel: Přes Ženevu k bezpečnosti státu? Zahraniční politika První Československé republiky a Společnost národů

Od března do listopadu 2012 pobýval v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR jako hostující výzkumný pracovník Daniel Jetel, který působí na univerzitě v Curychu a dlouhodobě se věnuje meziválečné zahraniční politice. Výzkumný projekt Daniela Jetela Die Aussenpolitik der Ersten Tschechoslowakischen Republik und der Völkerbund 1919–1938 koresponduje s grantovými projekty a výzkumnými prioritami našeho ústavu, proto jsme jeho studijní pobyt přivítali a stejně jako v případě ostatních zahraničních badatelů jsme kolegu požádali o přednášku, v níž přiblíží svůj výzkum a shrne dosavadní výsledky své badatelské práce. Základní teze přednášky a nastolené otázky nyní předkládáme čtenářům.

Dějiny zahraniční politiky a diplomacie první Československé republiky se těší nepřetržitě velkému zájmu, a to nejen mezi českými historiky. Z dosavadních vědeckých výsledků a z dobových pramenů přitom vyplývá, že vedle partnerství s Francií a spojenectvím s Rumunskem a jihoslovanským královstvím tvořila další základní pilíř zahraniční politiky ČSR též Společnost národů, první stálá mezinárodní organizace poli-

tického charakteru a globálního rozměru, která vznikla jako odpověď na světovou válku na Pařížské mírové konferenci 1919. ČSR nejenže patřila mezi zakládající členy této světové organizace se sídlem v Ženevě, ale vyvinula během let její existence pro menší stát pozoruhodnou a mimořádnou aktivitu, v první řadě díky činnosti dlouholetého ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše. O to více překvapuje, že v odborné literatuře k zahraniční politice ČSR chybí dosud obsáhlá analýza československé politiky ve Společnosti národů respektive významu Společnosti národů pro první Československou republiku.

Tuto mezeru v historiografii k zahraniční politice první republiky zamýšlí vyplnit dizertační práce. Zaměřím se přitom na roli, jakou hrála nebo v očích zahraničněpolitických aktérů ČSR měla hrát Společnost národů pro dosažení předního cíle československé diplomacie, zajištění státní nezávislosti a teritoriální integrity. V očích Edvarda Beneše tvořilo předpoklad pro dosažení tohoto cíle jednak upevnění a udržení poválečného uspořádání ve střední Evropě, jehož součástí první republika byla, jednak pojištění pro případ porušení tohoto uspořádání nebo přímého ohrožení státu z vnějška. Pro provádění takto zaměřené zahraniční politiky se vedle tradičního prostředku bilaterálních smluv nabízela od roku 1919 multilaterální alternativa v podobě Společnosti národů jako organizace k udržení míru mezi státy a zajištění bezpečnosti členských zemí. Pro tuto stěžejní funkci byla v Paktu, základním dokumentu Společnosti, zakotvena různá pravidla, závazky a metody pro zamezení mezinárodních konfliktů, k pokojnému vyřizování mezistátních sporů a postupu v případě použití nemírových prostředků v zahraniční politice. V centru dizertace stojí otázka, do jaké míry a jak konkrétně aktéři zahraniční politiky ČSR použili nebo se snažili použít Společnost národů i instrumenty, které nabízel Pakt Společnosti národů, při úsilí zajistit vnější bezpečnost státu.

Při hledání odpovědi na tuto ústřední otázku je nutno zohlednit dvě roviny. Za prvé jde o právní základ pro praktickou činnost Společnosti národů v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti, především o otázky Paktu Společnosti národů a snahy o úpravu a doplnění tohoto instrumentária. Československá diplomacie v čele s Edvardem Benešem projevovала o tyto teoretické otázky velký zájem, významně se

zapsala do několika důležitých projektů (např. takzvaného Ženevského protokolu 1924). V této teoretické oblasti je nutno se ptát, jak činitelé československé zahraniční politiky posuzovali právní podklad Společnosti národů, jak měla podle nich vypadat Společnost národů, aby odpovídala potřebám ČSR, a co podnikli českoslovenští diplomaté v tomto směru.

Druhá úroveň analýzy se věnuje významu Společnosti národů jako organizaci míru a bezpečnosti v praxi, tedy použití organizace a jejího instrumentária v konkrétních případech ohrožení světového míru a bezpečnosti členských států. Na této praktické úrovni jde za prvé o to ukázat, v jakých otázkách a případech, týkajících se přímo vnější bezpečnosti ČSR, se Praha obrátila do Ženevy, s jakými motivy a s jakým očekáváním, jaké závažné mezistátní problémy naopak řešila mimo Společnost národů a proč. Za druhé musí být také zohledněny konflikty, které se netýkaly přímo ČSR, které ale zajímaly československou diplomacii proto, že se jejich vahou a mezinárodním významem staly precedenčními případy pro fungování Společnosti národů v oblasti míru a bezpečnosti. V této kategorii se jedná především o klíčové události třicátých let, jako čínsko-japonský konflikt v Mandžusku 1931–33, válka Itálie proti Habeši 1935–36 a obsazení Porýní německou brannou mocí v březnu 1936. Zde si kladu otázku, do jaké míry se československá diplomacie snažila v těchto konkrétních případech posílit Společnost národů v její funkci mírové a bezpečnostní organizace. Pro obě kategorie událostí je koneckonců nutné osvětlit, jak přední činitelé československé zahraniční politiky posuzovali fungování Společnosti národů v praxi a jaké poučení pro vlastní politiku z těchto posudků vyvodili. Rovněž bude zohledněna subjektivní stránka problematiky, tedy obraz, který si o Společnosti národů vytvořili v průběhu let přední činitelé československé zahraniční politiky a který zpětně ovlivňoval jednání ČSR ve Společnosti národů nebo vůči Společnosti národů.

I když byli do koncipování a provádění československé politiky ve Společnosti národů zapojeni různí

aktéři, v první řadě ministerstvo zahraničních věcí, delegace ČSR v orgánech Společnosti národů, stále zastoupení ČSR při Společnosti národů, ale i ministerstvo obrany a vedení armády, patřilo rozhodující slovo a připadala nejdůležitější role ministru zahraničních věcí Edvardu Benešovi, posléze – i když v menším měřítku – jeho následníku Kamilu Kroftovi. Ale i tito vrchní představitelé československé diplomacie, jak ukáže projekt na více místech, nemohli nebo nechtěli jednat bez ohledu na mezinárodní okolnosti, především postoje partnerů v Paříži, Bělehradě a Bukurešti.

V centru bádání stál vedle Archivu Společnosti národů v Ženevě (League of Nations Archives / Archives de la Société des Nations) a Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV) i Archiv Ústavu T. G. Masaryka (AÚTGM). V tamním fondu Edvard Beneš I se našlo velké množství pramenů, které jsou pro tematiku dizertace relevantní: jedná se v první řadě o dopisy, telegramy a zápisy telefonních zpráv určené pro Edvarda Beneše, různé dokumenty z pera ministra zahraničních věcí jako například návrhy smluvních projektů a vyjádření k otázkám Společnosti národů a v neposlední řadě podrobné záznamy rozhovorů Beneše s československými a zahraničními politiky a diplomaty. Zatímco materiály ze ženevského archivu a z AMZV dokumentují spíše konečný produkt politiky ČSR ve Společnosti národů, spočívá hodnota pramenů z AÚTGM v tom, že poskytují hlubší náhled i do často obtížného a komplexního procesu utváření této politiky.

Tím, že se projekt zabývá politikou menšího středoevropského státu ve Společnosti národů, respektive významem Společnosti národů pro tento stát, konkrétně první Československé republiky, by měla dizertace otevřít i možnosti komparace. V tomto směru se nejspíše nabízejí buď státy stejného regionu, nebo menší státy evropského kontinentu obecně, zde pak otázka možností vlivu a prostoru jednání těchto států v mezinárodní organizaci.

„Dojmy divné! – exilantem.“

Rozhovor s autorkami edice Benešových deníků z první světové války

Dagmar Hájková, dlouholetá pracovnice našeho ústavu, se badatelsky zaměřuje především na první světovou válku, odboj a exil a na dějiny meziválečného Československa. Je autorkou řady odborných studií a podílela se na edici Masarykových spisů a korespondence. Eva Kalivodová je naší spolupracovnicí od roku 2010, kdy se stala členkou projektového týmu, zabývajícího se Edvardem Benešem a jeho postojem k Němcům a Německu. Její badatelský zájem sahá od sociálních a kulturních dějin novověku (na téma francouzských a českých protestantských komunit v 18. století dokončuje právě dizertační práci) až po česko-francouzské kulturní a diplomatické vztahy v době první Československé republiky.

V uplynulém roce jste dokončily edici Benešových deníků z první světové války. O jaký pramen se vlastně jedná?

Podarilo se nám shromáždit dosud nevyužité a nepublikované deníkové zápisy Hany a Edvarda Benešových z období první světové války. Pro konečnou verzi jsme také využily Benešem sepsaného „kalendária“ válečných událostí, které vytvořil až po roce 1918 na základě

svých válečných záznamů. Různé typy dochovaných diářů a Benešův chronologický přehled jsme propojily a sloučily, abychom poskytly co nejplastičtější obraz jeho činnosti. Deník Hany Benešové, uložený v Národním muzeu, není rozsáhlý. Přináší však unikátní svědectví o životě v Čechách v době válečného nedostatku. Přišlo nám zajímavé publikovat oba zdroje společně a ukázat je jako kontrastní pandán dvou odlišných osudů. Edvard Beneš žil především politikou a trpělivě stoupal k vrcholům evropské politiky. Deníky Hany Benešové ji ukazují jako ženu, která je připravena poskytnout dokonalé a oddané zázemí svému manželovi a která své uvěznění bere jako samozřejmou oběť. Navíc její deník je svědectvím o aprovizčních praktickách českého venkova. Editované dokumenty se nyní nacházejí v Archivu Ústavu T. G. Masaryka ve správě MÚA AV ČR, Archivu Ministerstva zahraničních věcí a Archivu Národního muzea.

I samotný osud deníků byl zajímavý. Můžete přiblížit, jak a kde se tyto dokumenty zachovaly a kdo je vlastně objevil?

Před mnoha lety při pořádání Benešovy písemné pozůstalosti našel Ivan Štovíček sešitky se stenografický-

mi záznamy i jejich přepisy a velmi kolegiálně na ně upozornil. Některé pasáže diářů mi připadaly natolik zajímavé, že jsem je nakonec přepsala a rozhodla se, že je jednou uveřejním. V roce 2010 přišla do ústavu nová, energická kolegyně Eva Kalivodová, se kterou jsme se domluvily, že deníky připravíme k vydání. Čekalo nás ještě hodně práce. V našem archivu, stejně jako v Archivu Národního muzea, jsme našly další diáře. Jejich záznamy jsou kombinací stenografických zápisů a různě dlouhých a zkratkovitých českých či francouzských textů. Bohužel k nim již nebyly pořízeny přepisy. Nakonec jsme měly k dispozici pouze přepisy k části diářů. Ty byly pořízeny v padesátých letech 20. století, když byl tzv. Benešův archiv součástí Archivu Ústavu dějin KSČ. Tehdy byly některé záznamy strojopisně přepsány a to včetně stenografických pasáží. Začaly jsme tedy pátrat, kdo by nám pomohl s přepisem nově objevených stenografických zápisků. Bohužel ani renomovaní odborníci již nedokáží přečíst tento starý typ těsnopiseckého záznamu (tzv. Gabelsbergerova soustava). Pokusily jsme se tedy samy proniknout do tajů Benešova stenografu, ale nakonec jsme pochopily, že časový vklad by neodpovídal výsledkům, a tak jsme se musely uchýlit k trochu potupné textové poznámce „psáno stenograficky“.

K edici jste připravily rozsáhlou úvodní studii. V čem jsou podle vás tyto deníky pro poznání dějin protihabsburského odboje důležité? Přinášejí nějaké nové poznatky?

Deníkové záznamy jsme při editování konfrontovaly s válečnými pamětmi Edvarda Beneše *Světová válka a naše revoluce*. Faktograficky odpovídají Benešovým deníkům, které si vzal při psaní nepochybně k ruce. Mezi deníky a pamětmi tedy nedošlo k významnému interpretačnímu posunu. Zajímavé jsou však drobné detaily, např. záznamy rozhovorů s Masarykem o exilu, jeho vztahu k Rakousko-Uhersku či postřehy o Kramářovi a Dürichovi, které překvapují otevřeností. Mnohé je již známo o sporech uvnitř československého zahraničního hnutí. Benešovy deníky hlouběji odhalují osobní sympatie a animozity, které také hrály svou nepochybnou roli. Právě pro Edvarda Beneše, který je vnímán jako velmi neosobní člověk, jsou tyto emoce překvapivé.

Benešovy deníky jsou plné záznamů o různých schůzkách se zahraničními politiky, úředníky i novináři. S kým se Beneš v Paříži stýkal, jak se vyvíjela síť jeho kontaktů?

Benešův deník se skutečně hemží jmény francouzských i jiných zahraničních představitelů. Beneš odjel do Paříže z Masarykova popudu právě proto, aby zde systematicky zapůsobil na francouzské představitele. Když však v září roku 1915 do francouzské metropole

přijel, nikdo jej prakticky neznal, a tak se Beneš nejprve snažil zapůsobil na osobnosti z novinářských a akademických kruhů, s nimiž se stýkal již za prvního pobytu v Paříži. Byli to například Albert Thomas, šéfredaktor revue *Le mouvement socialiste*, Pierre Quirielle, redaktor *Journal des Débats*, dále profesori Louis Eisenmann, Ernest Denis či Louis Léger. Jejich prostřednictvím Beneš navázal kontakty s francouzskými politiky, především s Philipem Berthelotem, přednostou politického oddělení francouzského ministerstva zahraničních věcí a později i se samotným předsedou vlády Aristidem Briandem. Síť Benešových kontaktů se rychle rozvíjela především od října 1917, kdy Beneš představil na Quai d'Orsay svá první velká memoranda o československé samostatnosti. Již na počátku roku 1917 se Beneš začal pravidelněji stýkat i s nejvyššími představiteli spojeneckých armád, například s generálem Mauricem Janinem či ruskými generály Ignatěvem a Lochvickým. V neposlední řadě pronikl Beneš mezi osobnosti francouzské i zahraniční aristokracie. Své společenské úspěchy slavil také v prostředí pařížských salonů, kde hrály dominantní roli ženy jako Madame Boas de Jouvenel či Madame Ménard-Dorian.

Prozrazují deníky i něco o Benešových politických názorech, především na budoucí podobu československého státu, střední Evropu či vůbec poválečné uspořádání? Samozřejmě by mě zajímalo i to, jestli deníky svědčí o nějakém vývoji ve vztahu Beneše k Rakousku, k Němcům a Německu.

Jak už bylo výše naznačeno, deníky pouze doplňují hlavní informace, kterými dnes disponujeme o prvním zahraničním odboji. Přesto naznačují jisté zajímavé a relativně nové postřehy ohledně poválečného uspořádání. Čtenáře může například překvapit, že poválečný spor o Těšínsko, který se začal intenzivně řešit až v samém závěru války, se na stránkách Benešova deníku objevil již v dubnu 1916. Tehdy si Beneš zaznamenal svůj osobní rozhovor s Romanem Dmowskim, jenž za války působil v Paříži jako jeden z představitelů polského zahraničního odboje. V deníku stojí: „Dmowski vykládal, že musíme jim dát Poláky v Těšíně – a že mají na Slováky totéž právo jako my.“ Co se postojů k Německu týče, Benešův deník nabízí ponejvíce Masarykovy soudy o Němcích, především jeho obavy z hrozby pangermánského hnutí. Vize budoucího samostatného, demokratického československého státu byla poměrně jasně stanovena politickým triumvirátem Masaryk – Beneš – Štefánik v únoru 1916, když se poprvé společně sešli v Paříži. O tom, jak velkou roli mělo při budování budoucího Československa hrát Rusko, panovaly uvnitř prvního odboje velké spory, především mezi Masarykem, Kramářem a Dürichem. I o tom přináší Benešův deník svá svědectví.

Dá se popsat typický Benešův den v Paříži v době první světové války?

Deníkové zápisky nám bohužel neumožňují sledovat Beneše na každém jeho kroku v pařížské metropoli, přesto si dokážeme udělat poměrně plastický obraz o jeho typickém pracovním dni. Beneš se v Paříži jednoznačně stal mužem kanceláře. Jeho každodenní náplň představovala systematická četba a analýza evropského a domácího tisku, psaní memorand a neúnavná korespondence na všechny strany. Tento jeho denní rituál byl pravidelně přerušován návštěvami různých oddělení, především na ministerstvu zahraničních věcí, války a munice, kde Beneš trpělivě vyjednával o jednotlivých bodech programu Československé národní rady. Přestože byly Benešovy dny převážně naplněny prací, nacházíme v denících i zajímavé záznamy o návštěvách pařížských salonů, vybraných kaváren a restaurací. Beneš, jenž zpočátku nebyl nijak nadšen z marnotratného pařížského životního stylu, musel postupně uvyknout těmto návštěvám, které se staly součástí jeho společenské role v odboji. V neposlední řadě si Beneš ve svém vytíženém programu našel čas na přednášení o české historii, politice a o československých plánech na rozbití Rakouska v různých institucích, např. na Sorbonně, v Sociétés de Sociologie či v Conférence Parlementaire Internationale du Commerce.

Jak vlastně osobně Beneš prožíval léta v emigraci? Lze vůbec přiblížit pocity politického emigranta, který dlouhou dobu určitě nemohl tušit, jestli se vrátí zpět do vlasti?

Základním principem exilu je víra v návrat. Emoce spojené s opuštěním vlasti jsou však individuální, pro mnohé těžko verbalizovatelné a vysvětlitelné. O těchto pocitech si Beneš zapsal 12. října 1915 do deníku: „Dojmy divné! – exilantem.“ Tento povzdech byl jistě ovlivněn tím, že právě v ten den dostal první zprávu od manželky. Deníkové záznamy manželů Benešových ukazují, jak měli k sobě blízko a že odloučení přijímali jako nutnou daň zvolenému úkolu. Kromě sporadických zmínek týkajících se obav o osud manželky, je Benešova výpověď o prožitku exulanta skoupá. Myšlenky na nejistou budoucnost a smutek z odloučení dokázal zcela vytěsnit práci.

Vím, že se Dagmar Hájková zabývala i vztahem mezi Masarykem a Benešem. Jak se vlastně toto přátelství vyvíjelo a jak vůbec vypadalo toto společenství českých politických emigrantů za první světové války a vztahy mezi nimi?

Benešův obecně prezentovaný obraz je člověk bez přátel, který žije jenom politikou. Díky jeho deníkům víme, že mezi jemu nejbližší patřili manželka Hana a T. G. Masaryk. Silné pouto mezi oběma muži vzniklo

za války. Jejich vztah byl postaven nejen na sdíleném konsensu politického cíle, ale i na pocitu osamocnění a ohrožení. Masaryk se kupř. obával, že se ho někdo snaží otrávit, a opatřil si proto zbraň; Beneš byl několikrát zatčen a podezříván ze špionáže. Nakonec se stal svou bezvýhradnou loajalitou a pracovitostí výlučným Masarykovým spolupracovníkem. Image první československé republiky byla tak vystavěna na velmi úzkém osobním vztahu Edvarda Beneše a T. G. Masaryka a na vzájemných vazbách jejich rodin. Toto přátelství nepostrádalo symboliku vystavěnou na tvrzeních typu „Masaryk se zasloužil o stát“ a „bez Beneše bychom republiku neměli“. Ostentativní přátelství Edvarda Beneše a T. G. Masaryka bylo součástí nově budovaných rituálů republiky utvrzujících českou/československou národní identitu.

O Benešovi se často mluví i v současné době, a to nejenom mezi historiky. V čem podle vás spočívá ta skutečnost, že je Beneš v české společnosti i v zahraničí stále považován nejenom za spornou historickou osobnost, ale že především dokáže jeho jméno vyvolávat tak silné a tak protichůdné emoce?

Deníky nám představily Beneše jako cílevědomého, inteligentního a pracovitého muže. Zároveň nekompromisního a bez skrupulí. Z první světové války a po pařížské konferenci se vrátil ozdoben gloriolou vítěze. Podepřen autoritou Masaryka byl zpočátku v neochvějném postavení. Prezidentova podpora na druhou stranu znamenala ataky ze strany Masarykových odpůrců, které dopadaly především na Benešovu hlavu. Benešova domácí i zahraniční politika byla skutečně předmětem rozporuplných soudů z řad jeho podporovatelů či protivníků. Jeho osobnost začala být nicméně plně reflektována a začala vyvolávat kritiku až počátkem dvacátých let a pak především v krizových letech 1938 a 1948. Mnichovská dohoda, odsun Němců, únor 1948, to všechno jsou dilemata, která jsou přispědlena ke jménu Beneš, a všechny negativní emoce s nimi spjaté jsou personifikovány právě Benešem.

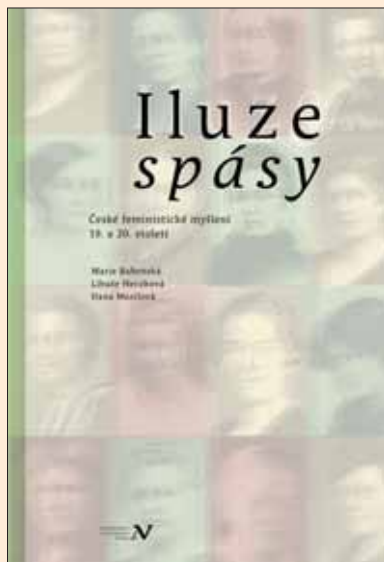
Na čem právě pracujete a jaké máte badatelské plány do budoucna?

Domníváme se, že nás spolupráce na denících sblížila a pracovní i lidsky obohatila, a i nadále chceme spolupracovat. V prvé řadě jsme stále zapojeny do grantového projektu Edvard Beneš, Němci a Německo. V loňském roce jsme připravily návrh výzkumu Komemorativní rituály první republiky, který nás velmi těší i díky okruhu spolupracovníků. V něm se chceme věnovat především komemoracím a festivitám v době meziválečného Československa. Naštěstí máme stále hodně nápadů a plánů do budoucna.

Výběrová anotovaná bibliografie*

Marie **Bahenská** – Libuše Heczková – Dana Musilová, *Iluze spásy. České feministické myšlení 19. a 20. století*, České Budějovice 2011.

Kniha se zabývá vývojem feministického myšlení v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století, sleduje jeho projevy v kontextu evropského feministického myšlení a v jednotlivých etapách života že-

ny. Zvláštní pozornost věnuje ženskému vzdělávání, mateřství a veřejné činnosti. Feministické myšlení se v českých zemích od počátku vyvíjelo v kontaktu s evropským. Dočasně slabší pozice formujícího se moderního českého národa dala vzniknout vlasteneckému feminizmu, nové impulzy přinesly marxismus a moderna. Vznik dělnické třídy, sociální otázka, dynamický vývoj českého národního společenství, růst českého a německého nacionalismu, diferenciacie ženského hnutí a dobové evropské myšlení výrazně ovlivňovaly ženy a muže feministické avantgardy. Boj za ženské vzdělávání, rovné postave-

ní na trhu práce a za volební právo jsou pak důsledným uplatněním myšlenky rovnosti v politické praxi.

Marie **Bahenská**, *Liberální matka Božena Němcová? Český lid*. Etnologický časopis 99/3 (2012), 307–318.

Dochovaná korespondence Boženy Němcové je pramenem pro analýzu jejích postojů vůči dětem. Dopisy umožňují sledovat, zda se z tohoto hlediska vymykala dobovým konvencím, o jaké mír reflektovala ve výchově vlastní životní zkušenosti a co chápal pro budoucnost potomků jako prioritu. Zásady zastávané Němcovou lze vnímat také jako kontastu pozvolna se měnících společenských norem (tj. přestava o patriarchálním typu rodiny s otcem živitelem) a naopak rychlých proměn sociální a ekonomické reality. Němcová je nucena přizpůsobit se majetkové situaci rodiny a usiluje svým výdělkem o zlepšení životních podmínek. Ve výchově dětí je v mnoha ohledech tradicionalistkou, za moderní lze však považovat zásadu, že děti potřebují kvalitní vzdělání, a to bez ohledu na pohlaví. Odlišný je přístup Němcové k synům a dceři, který byl ovlivněn jejich blízkostí či vzdáleností od domova, ale můžeme uvažovat opět o jistém stereotypu (tentokrát genderovém) a tradici. O výchovném stylu, který Němcová preferovala, nelze mluvit jako o liberálním, svým dětem nejčastěji připomíná povinnosti, morální zásady, poslušnost, úctu a zodpovědnost.

Jan **Bílek**, *Pozůstalost Hany Benešové v archivním souboru Ústavu T. G. Masaryka*, Středočeský vlasti-

vědný sborník 30 (2012), 117–129.

Text přibližuje osudy části písemné pozůstalosti Hany Benešové (1885–1974), manželky prezidenta Československé republiky Edvarda Beneše, jež se nachází v archivním souboru Ústavu T. G. Masaryka. Fond obsahuje archiválie z let 1900–1948 (1974) a bez data vztahující se k osobě původce, tj. doklady, korespondenci, která je jeho nejvýznamnější položkou, rukopisy, dále k působení Československého červeného kříže v exilu za 2. světové války.

Jan **Bílek** – Jitka Bílková, *Čapkovy návrhy na zlepšení hospodářské situace prezidentu Masarykovi z roku 1932*. In: Jana Čechurová – Pavel Andrš – Luboš Velek (eds.), *Poslání historik. Pocta prof. Robertu Kvačkovi k 80. narozeninám*, Praha 2012, 368–375.

Kapitola přináší historickým výkladem uvozenou edici archivního dokumentu, kterým je text novináře a spisovatele Karla Čapka adresovaný prezidentu Československé republiky Tomáši G. Masarykovi. Editovaný text obsahuje souhrn podnětů na zlepšení ekonomické situace v době světové hospodářské krize. Vznikl v souvislosti s nástupem nové vlády státu v říjnu 1932 a dokládá mimo jiné Čapkovy nadstandardní neformální styky s Masarykem.

Daniela **Brádlarová** – Jan **Hálek**, *„Drahý pane kancléři...“ Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala. 2. díl (1936–1939 [1945])*, Praha 2012.

Publikace zpřístupňuje vzájemnou korespondenci mezi Miladou

* kmenoví zaměstnanci MÚA AV ČR jsou vyznačeni tučně

Paulovou (1891–1970) a Přemyslem Šámalem (1867–1941) jako historicky významný a zajímavý pramen, který zaznamenává nejen osobní život první československé profesorky, ale i vývoj československé historické vědy a kultury v jejich provázanosti s politickou scénou první republiky. Korespondence je svědectvím o komplikovaném životě vědkyně, která jako první Češka dosáhla nejvyššího univerzitního gradu (1935 mimořádná profesorka, 1939 řádná profesorka dějin slovanských národů a byzantologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy) a stala se členkou celé řady prestižních domácích i zahraničních vědeckých organizací. Edice je též důležitým pramenem pro bouřlivé dějiny Jugoslávie v meziválečném období, v nichž Paulová v několika případech sehrála aktivní roli.

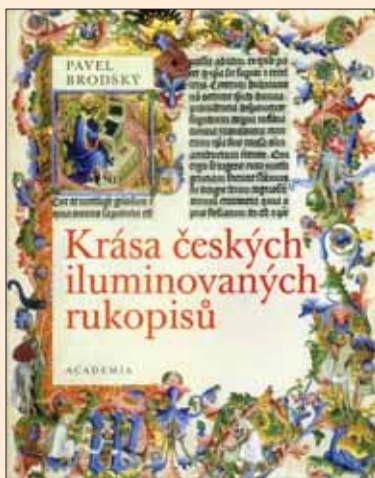
Pavel Brodský, *Několik poznámek k takzvanému Pařížskému zlomku latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila*. In: Klára Benešová – Jan Chlábek (eds.), *V zasetí středověkého obrazu*. Kniha studii k jubileu Karla Stejskala, Praha 2011, 61–64.

Překlad kroniky do latiny podnítila podle Vidmanové Eliška Přemyslovna a byl určen pro jejího syna, pozdějšího císaře Karla IV., žijícího v Paříži. Uhlíř odmítá iniciativu Elišky Přemyslovny, ale souhlasí,

že rukopis byl objednan pro Karla IV., aby poskytl panovníkovi vychovanému v cizině informaci o české problematice, podanou z hlediska zájmů zemské obce. Do úvah o původu latinského rukopisu Dalimilovy kroniky bude ale třeba zapojit i pražského biskupa Jana IV. z Dražic. Již dříve přišla Zdeňka Hledíková s myšlenkou, že biskup svůj případ konzultoval na severoitalských univerzitách. V těchto souvislostech by latinský překlad Dalimilovy kroniky měl logické opodstatnění. Šlo o informaci italského prostředí o českých dějinách podanou záměrně z určitého pohledu.

Pavel Brodský, *Krása českých iluminovaných rukopisů*, Praha 2012.

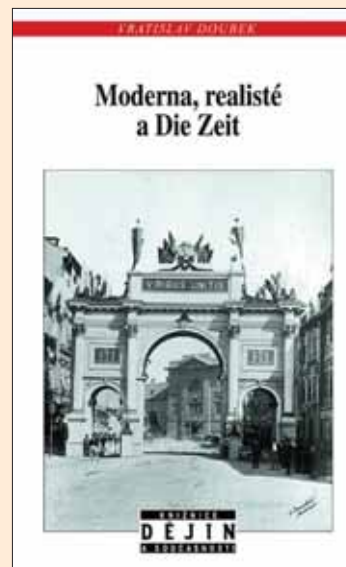
Publikace seznamuje čtenáře popularizující formou s iluminovanými rukopisy českého původu. Nejde o vyčerpávající syntézu, ale

o úvod do problematiky pro široký okruh zájemců. Publikace se snaží přiblížit čtenáři rozsáhlé a různorodé bohatství české knižní malby co nejvícestranněji. Neomezuje se proto pouze na slohový vývoj, ale věnuje náležitou pozornost také otázkám ikonografickým, stejně jako ornamentálním motivům, heraldice, způsobu práce, donátorství apod. Práci s textem usnadňuje několik rejstříků, terminologický slovníček a přehled odborné literatury. Její nedílnou součástí je obsáhlá obrazová příloha.

Vratislav Doubek, *Moderna, realisté a Die Zeit*, Praha 2012.

Kniha je věnována konfrontaci pražského a vídeňského okruhu moderny sklonku 19. století, jak

jej reprezentují na české straně tzv. političtí realisté, na straně vídeňské redakce kulturně politické revue Die Zeit.

Vratislav Doubek, *Česká politika mezi periferií a centrem (1890–1945)*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 27–42.

Na příkladu českých politiků studie představuje teoretickou analýzu mocenské ambice národních politických elit v rámci většího imperiálního státu a jejich proměnu v době rozpadu říše a vytvoření samostatného státu.

Martin Franc, *Pod dohledem vědců? Snahy ČSAV o expertizaci politického a hospodářského rozhodování v druhé polovině šedesátých let 20. století*. In: Ivana Lorencová – Michal Novotný (eds.), *Věda a technika v Československu v 60. letech 20. století*, Praha 2011, 19–24.

Studie se věnuje snahám představitelů Československé akademie věd o ovlivnění politického a hospodářského rozhodování. Základním mechanismem se měla stát

povinná oponentura všech klíčových rozhodnutí. Na konci 60. let se zdálo, že oponentura bude zavedena, a počítal s ní i Akční program KSČ z dubna 1968. Nástup tzv. normalizace ovšem přinesl návrat přísné kontroly vědy komunistickou stranou.

Martin **Franc**, *Výmysly německých profesorů i návrat ke zkušenostem předků. Přírodní potravinové náhražky za 1. světové války v českých zemích*, Práce z dějin Akademie věd 4/1 (2012), 1–16.

Studie se zabývá problematikou přírodních náhražek používaných v českých zemích v době 1. světové války. Vedle různých přísad do mouky, jejichž analýzou se zabývali například Julius Stoklasa nebo Ivan Horbaczewski, se přírodní náhražky v rakousko-uherské monarchii týkaly ve velkém rozsahu také kávy, piva (respektive sladu), tuků, masa či zeleniny. Náhražky vyvolávaly ve značné části veřejnosti odpor a byly vnímány jako produkty „bláznivých německých učenců“. Naopak část vědců se snažila pro propagaci některých náhražek využívat odkazy na českou historii, především na období hladu v roce 1817. Většina náhražek ovšem zůstala jen ve fázi zkušebních provozů, široce využíván byl jen jejich zlomek.

Dagmar **Hájková**, *Constructing National Unity. Commemorations of Tomáš G. Masaryk's Death*, Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 4/1 (2012), 33–55.

Příspěvek se zabývá komemorací Masarykovy smrti. Masarykův pohřeb byl svědectvím nového konceptu tradic československého státu. V turbulentní Evropě třicátých let byl příležitostí k posílení československé identity a k reprezentaci mnohonárodnostního státu jako státu sjednoceného.

Dagmar **Hájková**, *Mezi kontinenty: Proměny identit Čechů v Americe*

1850–1918. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 133–158.

Práce se zabývá proměnami identit českých imigrantů ve Spojených státech amerických v období od druhé poloviny 19. století do vzniku Československa v roce 1918. Ukazuje specifický dopad, který měla na proměňování národní identity zkušenost geografické izolace. První světová válka a vliv amerikanizace ukončily sebeidentifikaci amerických Čechů jako Američanů českého původu.

Jan **Hálek**, *Budova pro Československý historický ústav v Římě (1922–1938)*, Jihočeský sborník historický 2012, Suppl. 4, 233–256.

Studie se zabývá problematikou budovy pro Československý historický ústav v Římě. Přestože se vlastní stavba nakonec nedočkala realizace, může tato epizoda z dějin první československé republiky doplnit výsledky dosavadního bádání, a to jak na poli dějin československé vědy, tak v oblasti československo-italských vztahů v letech 1922–1938. Studie je doplněna přílohou tvořenou zprávou Milady Paulové Přemyslu Šámalovi, v níž historička zprostředkovávala v roce 1938 prezidentskému kancléři postřehy, které jí o svém pobytu v Itálii v témže roce sdělil její kolega historik Karel Stloukal.

Jan **Hálek**, *Srpen 1968 a pokusy pracovníků ČSAV o legalizaci jejich dlouhodobých pobytů v zahraničí. (Edice dokumentů)*, Práce z dějin Akademie věd 4/2 (2012), 239–266.

Edice prostřednictvím dokumentů ilustrujících tři konkrétní lidské osudy doplňuje dosavadní poznatky týkající se problematiky zahraničních vztahů a emigrace pracovníků ČSAV v letech 1968–1970.

Pavel **Horák**, „*Máte s sebou stranicovou legitimaci?*“ *Komunikace sociálnědemokratické strany s veřejnos-*

tí v počátcích poúnorového exilu. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 213–235.

Práce zkoumá komunikaci exilové sociálně demokratické strany (periodika, táboroví důvěrníci, propaganda atd.) s uprchlickou veřejností v letech 1948–1953. Analyzuje, zda a jakým způsobem se strana snažila oslovit exilovou veřejnost a vyjednat vlastní identitu.

Marta **Hradilová**, *Česká literatura kodikologická 34*, Studie o rukopisech 41 (2012), 321–355.

Soupis kodikologické literatury, zaznamenávající práce vydané v roce 2008.

Milena **Josefovičová** – Soňa Štrbáňová – Jan Hálek (eds.), *Z Československé akademie věd do exilu. S vědci o vědě*, Praha 2011.

V letech 2008–2011 vznikaly v rámci řešení grantového projektu Čestí vědci v exilu 1948–1989 pamětnické rozhovory s významnými

vědci, kteří před svým odchodem do zahraničí působili v ústavech ČSAV. Pamětnické rozhovory pořizené podle metody oral history se staly zdrojem jedinečných informací, které většinou nelze získat jinými cestami, přičemž zásadním tématem interview byl právě jejich odchod do zahraničí a vliv exilu na vědeckou kariéru. Lidé, kteří byli

ochotni vydat svá svědectví, měli velký nadhled a moudrost, dokázali pojmenovat podstatné momenty, které ovlivnily jejich osobní a profesní život, vystihnout životní přínosy či ztráty v důsledku emigrace. Ač tyto rozhovory proběhly v rámci vědeckého projektu a byly primárně určeny k odborným účelům, díky osobitosti a zajímavosti zpodobaných vznikl zajímavý a čtivý text pro širší publikum.

Hana **Kábová**, *Mluvené slovo J. V. Šimáka*, Východočeské listy historické 28 (2011), 63–74.

Studie je věnována popularizační a vzdělávací činnosti českého historika J. V. Šimáka (1870–1941). Zaměřuje se na jeho přednášky pro širokou veřejnost, překládá jejich tematickou typologii, zabývá se organizací přednášek prostřednictvím centrálních a místních vzdělávacích spolků a institucí. Studie si všímá také problematiky samotného přednesu, popularizace vědeckých poznatků a vztahu mezi historií a uměním.

Helena **Kokešová**, *Chirurg o chirurgovi. Arnold Jirásek a jeho práce o Eduardu Albertovi*, Práce z dějin Akademie věd 4/2 (2012), 163–186.

Na základě kritického studia Jiráskových publikovaných prací a jeho archivního fondu (v Masarykově ústavu a Archivu Akademie věd ČR) autorka objasňuje, jak Arnold Jirásek postupoval při psaní monografie věnované osobnosti Eduarda Alberta. Ukazuje, jak psal chirurg žijící ve 20. století o chirurgovi století 19., v čem byly výhody a úskalí takové práce.

Helena **Kokešová**, *Vztahy Gustava Eima a Tomáše G. Masaryka*, Český časopis historický 110/1 (2012), 99–130.

Předkládaná studie pojednává o stycích mladočeského novináře a politika Gustava Eima a Tomáše G. Masaryka. Vychází z rozboru jejich vzájemné korespondence

a přihlíží k Masarykovým rukopisným záznamům. Soustřeďuje se na průběh jednání realistů s představiteli dvou nejsilnějších českých měšťanských stran v letech 1890–1891, sleduje úlohu obou mužů během těchto jednání, která vyústila v jejich vstup do praktické politiky.

Ota **Konrád**, *Střední Evropa v diskurzu intelektuálních elit českých a rakouských Němců 1918–1938. Příklad Josefa Pfitznera a Harolda Steinackera*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 93–107.

Kapitola se zabývá koncepcí střední Evropy v textech historiků a germanistů z Německé univerzity v Praze a z Rakouska v meziválečném období.

Ota **Konrád**, *Nevyvážené vztahy. Československo a Rakousko 1918–1933*, Praha 2012.

Jaké byly vztahy mezi Československem a Rakouskem v meziválečné době? Co je ovlivňovalo a jak je vnímali aktéři těchto vztahů – politikové a diplomaté na obou stranách? Ve třech hlavních kapitolách jsou zkoumány dezintegrační procesy, vedoucí k ustavení dvou suverénních států, formování vzájemných vztahů počátkem dvacátých let a nakonec rozdílné představy o střední Evropě a o vlastním místě v tomto regionu a v Evropě vůbec. Přestože mezi politikými

elitami obou států sotva existovala jazyková či kulturní bariéra, přes řadu společných zájmů i přes řadu kontaktů, schůzek a rozhovorů se nikdy nepodařilo vytvořit skutečné spojení mezi oběma zeměmi. Kniha názorně ukazuje, že důvodem byly rozdílná pojetí státu, mocenská nerovnováha, odlišné zahraničněpolitické styly a rétorika i odlišná pojetí střední Evropy.

Rudolf **Kučera**, *Staat, Adel und Elitenwandel. Die Adelsverleihungen in Schlesien und Böhmen 1806–1871 im Vergleich*, Göttingen 2012.

Kniha se zabývá problematikou udělování šlechtických titulů v českých zemích a pruském Slezsku. Jaké cíle sledovaly obě země svou nobilitační politikou? Toto první systematické srovnání dějin společnosti Rakouska a Pruska ukazuje, jak se v obou státech lišily představy o vytváření společenských elit, a přináší nový pohled na vztah mezi státem a společností v 19. století.

Rudolf **Kučera**, *Marginalizing Josefina. Work, Gender and Protest in Bohemia 1820–1844*, *Journal of Social History* 46/2 (2012), 430–448.

Studie se věnuje dělnickým protestům v předbřeznových Čechách. Tyto protesty jsou analyzovány z hlediska genderového. Příspěvek zkoumá, jak vzorce a instituce kvalifikované mužské práce utvářely

kolektivní akce dělnictva v Čechách před rokem 1848.

Martin **Franc** – Miroslav **Kunštát**, *Jak psát dějiny Akademie věd? Práce z dějin Akademie věd 4/2 (2012)*, 141–162.

Studie se zabývá možnostmi vzniku syntézy dějin ČSAV. Analyzuje stav současného bádání v oblasti dějin mimouniverzitních vědeckých institucí v českém prostředí i v některých sousedních zemích a načrtává možnou strukturu díla. Doporučuje ho členit na čtyři chronologicky uspořádané svazky: 1952–1962, 1962–1970, 1970–1985 a 1986–1992.

Miroslav **Kunštát**, *Transformace německé historické paměti a její místo v zahraničněpolitické kultuře SRN*. In: Vladimír Handl (ed.), *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, Praha 2011, 92–118.

V návaznosti na aktuální veřejné i teoretické debaty (Aleida Assmannová, Eric Langenbacher a mj.) o proměnách německé historické paměti a vzpomínkové kultury (např. v souvislosti s novými formami její muzealizace) se studie zabývá možnými dopady těchto transformací na dlouhodobě formovanou zahraničně-politickou kulturu a zahraničně-politickou identitu SRN: německá minulost a její současná „trojí paměť“, tj. 1. na nacionální socialismus, válku a holocaust, 2. na odsun/vyhnání, 3. na diktaturu SED, již přestává být limitem (korektivem) zahraničně-politického konání, zůstává však i nadále orientačním prvkem v hodnotovém smyslu.

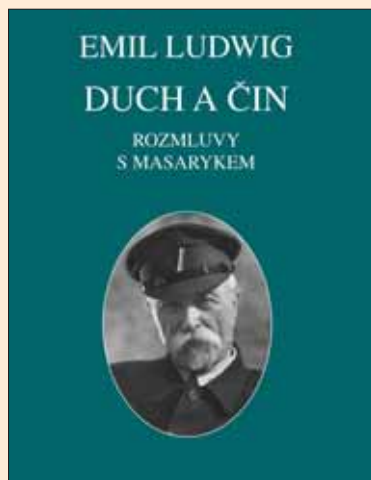
V. Smrčka – Vlasta **Mádllová** – A. Edriss, *František Burian (September 17, 1881–October 15, 1965) and the beginning of plastic surgery in Czechoslovakia*, *European Journal of Plastic Surgery* 35/6 (2012), 449–456.

Studie se věnuje lékaři a chirurgovi

Františku Burianovi, zakladateli oboru plastické chirurgie v Českoslovenku a osobnosti, která ovlivnila v tomto oboru i četné zahraniční plastické chirurgy, a opčátkům vývoje tohoto oboru v Československu. František Burian působil jako válečný chirurg v balkánských válkách (1912–1913) i v první světové válce (1914–1918), kdy především první světová válka začala formovat plastickou chirurgii jako samostatný obor. František Burian pak otevřel první ústav plastické chirurgie na světě v roce 1927 v Jedličkově ústavu v Praze, o pět let později se toto pracoviště změnilo v samostatnou kliniku.

Jana **Malínská**, *Emil Ludwig: Duch a čin. Rozmluvy s Masarykem*, Praha 2012.

Autor knihy ke svým dosavadním životopisům významných mužů

připojil podobiznu velkého demokrata, filozofa a státníka, spojujícího v dokonalou jednotu teorii a praxi. Učinil tak nejen ve svém úvodním reliéfu, ale též ve věrném podání Masarykových autobiografických, filozofických a politických úvah, jež s ohledem na politické a kulturní souvislosti zasadil do dobře připraveného rámce svých kapitol. Prezident Masaryk revidoval text rukopisu, čímž vznikla kniha, na niž se podíleli dva autoři – Emil Ludwig a T. G. Masaryk. Desáté české vydání je doplněno roz-

sáhlou ediční poznámkou, dodatky, vysvětlivkami a komentovaným rejstříkem.

Jana **Malínská**, *Peripetie českého ženského hnutí 1860–1914*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 159–191.

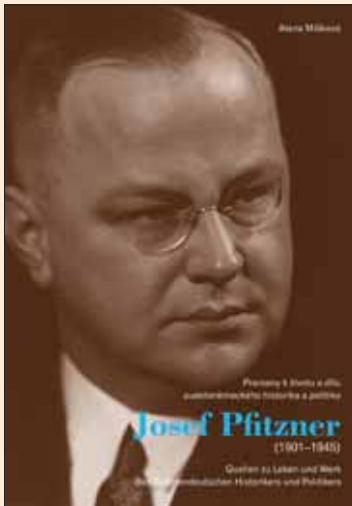
Ve studii je sledováno střetávání demokratických a konzervativních názorů na roli českého ženského hnutí a na jeho přínos v procesu naplňování národní ideje. Na základě pramenů a dobové i současné literatury objasňuje filozofickou podstatu argumentů jednotlivých stran sporu a obtížnost emancipace žen v české společnosti. Popisuje reflexi tohoto procesu v liberálním a konzervativním tisku se zaměřením na problematiku vstupu žen do politiky

Lucie **Merhautová**, *Problém malé literatury a identity na přelomu 19. a 20. století*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 43–63.

Studie zkoumá vztah české literatury přelomu 19. a 20. století k národní identitě ze dvou hledisek: 1) utváření literární moderny a prosazování autonomního estetického pole, 2) specifického vztahu mezi tzv. malou literaturou a její národní společností. V obecné rovině a na příkladech tvorby J. S. Machara a Antonína Sovy ukazuje proměnlivé a nepokoje vymezování individuální a umělecké identity v rámci malé literatury úzce vázané k své národní kultuře a společnosti.

Alena **Míšková**, *Josef Pfitzner (1901–1945). Prameny k životu a dílu sudetoněmeckého historika a politika*, Praha 2011.

Pozůstalost Josefa Pfitznera byla relativně nedávno objevena v Linci a darována do Archivu Akademie věd ČR. Předkládané zpřístupnění těchto dosud neznámých pramenů umožní rozšířit znalosti nejen o vý-

znamném historikovi a neslavném pražském komunálním politikovi, ale také o situaci na německých a rakouských univerzitách v mezi-válečném období.

Doubavka Olšáková – Jiří Chotaš – Alena **Míšková** – Hana Fořtová, *Lev Thun, Nezbytnost mravní reformy vězeňství s poukazem na opatření, která byla učiněna k jejímu zavedení v některých zemích (1836)*. In: *Lev Thun – Alexis de Tocqueville (korespondence 1835–1856)*, Praha 2011, 246–329.

Významný český šlechtic a politik Lev Thun (1811–1888) udržoval s většími či menšími přestávkami přes dvacet let korespondenci s Alexisem de Tocqueville, největším francouzským politickým myslitelem 19. století. Námětem dopisů je nejen nástup demokracie v moderním světě, ale též tehdy tolik diskutovaná otázka reformy vězeňství, v níž se oba autoři významně angažovali, a v neposlední řadě i Thunova začínající politická kariéra. Text přináší česko-německý překlad Thunova návrhu vězeňství z roku 1836 s edičními komentáři.

Michal **Pehr**, *Československý parlament po druhé světové válce*. In: Vratislav Doubek – Martin Polášek a kol. (ed.), *Parlament v čase změny. Případové studie z vývoje českého a československého parlamentarismu*, Praha 2011, 75–97.

Kapitola je věnována parlamentnímu systému v poválečném období, kdy byl parlamentní život ovlivněn poválečným entuziasmem a celkovou postupnou proměnou poválečné demokracie do totalitního systému. Autor se zabývá především prvním obdobím poválečného parlamentu, kdy došlo na podzim 1945 ke vzniku pozatímního Národního shromáždění.

Michal **Pehr**, *Lidovci proti kapitulační. Mnichov v memoárech a denkových záznamech představitelů Československé strany lidové*. In: *Mnichov ve vzpomínkách pamětníků (=Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 2012, Suppl. 2)*, 103–127.

Studie se zabývá reflexí zářijové krize 1938 ve vzpomínkách představitelů Československé strany lidové, které v této době patřila k radikálním odpůrcům ústupků vůči nacistickému režimu. Studie představuje některá dosud neznámá a nepublikovaná svědectví z této pohnuté doby.

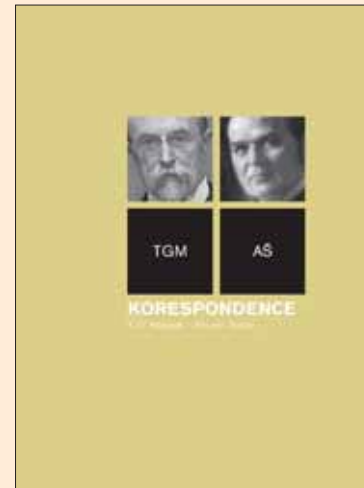
Stanislav **Petr**, *Diplomatische Quellen der Kirchenrepräsentanten der Kulmer und Leslauer Diözese in der Handschrift FM 611 des Mährischen Landesarchivs in Brno (Brünn)*. In: Helmut Flachenecker – Janusz Tandeci (eds.), *Quellen kirchlicher Provenienz. Neue Editionsprojekte und aktuelle EDV-Projekte*, Toruń 2011, 407–423.

Stanislav **Petr**, *Rukopis kartuziánského kláštera v Tržku ve vatikánské knihovně Palatina a nové poznatky k osobě zakladatele tržecké kartouzy*, *Studie o rukopisech* 41 (2012) 19–56.

Studie přináší kodikologický rozbor rukopisu pocházejícího z kartuziánského kláštera v Tržku u Litomyšle. Rukopis byl nalezen při výzkumu rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně Palatina. Autor dále zkoumá rukopisy vzniklé v tomto klášteře a jejich další osu-

dy, jakož i vztahy tržecké kartouzy k ostatním klášterům tohoto řádu vzniklým v Čechách a na Moravě ve středověku. Věnuje pozornost též zakladateli kláštera v Tržku Albertovi ze Šternberka.

Eva **Broklová** – Vlasta **Quagliatová**, *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*, Praha 2012.

Publikace pojednává na základě dochovaného souboru osobní korespondence o poměru a spolupráci T. G. Masaryka a A. Švehly ve státních funkcích v prvním desetiletí demokratického Československa. Obsahuje úvodní studii a její stěžejní částí je edice dostupné vzájemné korespondence prezidenta Masaryka s prvním ministrem vnitřní, premiérem a dlouholetým předsedou agrární strany Švehlou z let 1907–1933. Editovaný konvolut korespondence čítá 87 dokumentů, které přibližují podíl obou politiků na budování a správě nově konstituovaného československého státu. V příloze je zpřístupněna vzájemná korespondence Švehlovy manželky Bohumily s T. G. Masarykem z let 1922–1936 (39 dokumentů). Knihu doplňuje ediční úvod, seznam editovaných dokumentů, jmenný rejstřík a obrazová příloha.

Jan **Rychlík**, *Legie a legionáři v české a slovenské tradici a historiografii*, *Národopisná revue* 21/3 (2011), 170–180.

Boj československých legií za první světové války se stal součástí zakladatelského příběhu československého státu. Legionář se stal symbolem uvědomělého občana a obránce nového státu. Během nacistické okupace a komunistického období byla legionářská tradice potlačována, otázka jejího přetrvání v současnosti je sporná.

Jan **Rychlík**, *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*, Praha 2012.

Kniha si především klade za cíl přiblížit českému čtenáři opomíjenou „druhou stranu“, tj. slovenský pohled na společný československý stát a na slovenskou politiku v něm. Ukazuje také na rozdílné

představy o podobě tohoto státu, které se objevily už před jeho vznikem a trvaly po celou dobu jeho existence. Autor věnuje dostatečný prostor nejznámějším aktérům slovenské politiky tohoto období – Andreji Hlinkovi, Milanu Hodžovi či Jozefu Tisovi. Druhá polovina knihy se zaměřuje na slovenskou politiku v lidově demokratickém Československu, na cestě od centralizace k federaci, a v období husákovské normalizace. Závěrečná kapitola pojednává o rozpadu Československa a vzniku samostatné České a Slovenské republiky, sleduje postoje jednotlivých aktérů tehdejších složitých jednání.

Vítězslav **Sommer**, *Cesta ze slepé uličky „třetího odboje“. Koncepty rezistence a studium socialistické diktatury v Československu*, Soudobé dějiny 19/1 (2012), 9–36.

Článek reaguje na nedávnou diskusi o odboji proti státnímu socialismu v Českoslovenku. Zaměřuje se na metody užívané současným českým výzkumem „třetího odboje“.

Ivan **Šedivý**, *C.k. / C. a k. vojáci mezi češtvím a rakušanstvím*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 111–131.

Nacionalismus představuje nepochybně jeden z nejdůležitějších fenoménů moderní doby. Dosaďadní výzkum potvrzuje, že to platí v mnoha ohledech též pro armádu. Nikoliv v tom smyslu, že by rakouská (rakousko-uherská) branná moc byla zmitána nacionálními spory, ale tím, jak se naopak projevům nacionalismu bránila a jak intenzivně na ně reagovala. Čeští vlastenci v uniformách tak mohli v rámci armády vyvíjet svou činnost přibližně jen do poloviny 19. století. Další generace národně uvědomělých vojáků, především ve druhé polovině 19. století, již měly v podmínkách armády velmi obtížné postavení. Přesto nenárodní charakter armády v průběhu let slábl. Armáda byla vystavena sílícímu tlaku vnějšího, „civilního“ světa a vítězný model národní společnosti nakonec pohltil i ji.

Josef **Tomeš**, *Neměli jsme kapitulovat! „Mnichovské“ paměti dr. Vlastimila Klímy*. In: Mnichov ve vzpomínkách pamětníků (=Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 2012, Suppl. 2), 21–38.

Stať objevuje osobnost a memoárové dílo českého národně demokratického politika a publicisty Vlastimila Klímy a podrobně představuje jeden z jeho vzpomínkových rukopisů, věnovaný aktivnímu

prožitku československé krize 1938 a obhajobě tehdejšího protikapitulacionního postoje.

Josef **Tomeš**, *Mezi humanitou a nacionalismem. Češtví u T. G. Masaryka a Viktora Dyka*. In: Rudolf Kučera (ed.), *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*, Praha 2012, 65–91.

Studie konfrontuje odlišné reflexe české národní identity v postojích a díle T. G. Masaryka a Viktora Dyka a připomíná z toho plynoucí spory obou osobností o prioritě obecně lidského a národního, o vztah češtví a evropanství, nacionalismu a kosmopolitismu, o přístup k řešení česko-německého antagonismu v českých zemích a posléze i o koncept československé státnosti. Zároveň ukazuje, jak mnohé z jejich střetů přerůstají svou individuální historickou dimenzí a v různých variantách se v novodobých českých dějinách opakují.

Marie **Tošnerová**, *Narativní prameny k dějinám českých měst z období raného novověku ve Sběrce rukopisů Archivu Národního muzea*, Studie o rukopisech 41 (2012), 93–112.

Studie pojednává o narativních pramenech k dějinám měst uložených ve Sběrce rukopisů v Archivu Národního muzea v Praze. Týká se historiografie těchto měst: České Budějovice, Horní Blatná, Cheb, Jáchymov, Klatovy, Plzeň, Prachatice, Sedlčany, Vysoké Mýto a Trutnov.

Richard **Vašek**, *Ve vládě v čase krize. Memoáry Františka Ježka*. In: Mnichov ve vzpomínkách pamětníků (=Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 2012, Suppl. 2), 39–58.

Studie představuje paměti Františka Ježka, československého politika, reprezentanta Československé národní demokracie, po roce 1935 Národního sjednocení. V roce 1938 byl František Ježek ministrem veřejného zdravotnictví. Jeho vzpo-

mínky patří mezi nejdůležitější nepublikované memoáry československé provenience zabývající se Mnichovem 1938. Tyto paměti poskytují detailní pohled na činnost československé vlády a hlavních politických stran v kritickém roce 1938.

Robert Kvaček – Josef **Tomeš** – Richard **Vašek**, *Vlastimil Klíma, 1938: Měli jsme kapitulovat?*, Praha 2012.

Memoáry Vlastimila Klímy, v roce 1938 poslance československého parlamentu, se zabývají širšími souvislostmi československé krize roku 1938, ústící v podrobení se výroku konference velmocí v Mnichově. Klíma detailně popisuje společenskou atmosféru a především politické dění z pohledu odpůrce mnichovské kapitulace. Na základě vlastních zážitků z francouzského pobytu v létě 1938 též přibližuje rozložení politických sil ve Francii a její vztah k Československu.

Luboš **Velek**, *Ideální představy o ústavě, parlamentarismu a zástupcích lidu v revolučním roce 1848/1849*, *Moderní dějiny* 20 (2012), 13–34.

Článek analyzuje představy českého obyvatelstva o konstitucionalismu a parlamentarismu v roce 1848, kdy se občané prakticky z rázu na ráz stali z pasivních objektů absolutistického a vrchnostenského státu aktivními činiteli formující se konstituční monarchie. Článek současně ukazuje i zdroje formování politického vzdělávání širokých vrstev obyvatelstva, úsilí nevelkých intelektuálních občanských elit o politickou osvětu mas a v neposlední řadě velkou víru ve schopnosti volených zástupců lidu.

Luboš **Velek**, „*Dem Volksvertreter ein Gesicht geben...“*: *Visualisierung und Popularisierung der Abgeordneten im Böhmen des 19. Jahrhunderts*. In: Andreas Schulz – Andreas

Wirsching (eds.), *Parlamentarische Kulturen in Europa. Das Parlament als Kommunikationsraum*, Düsseldorf 2012, 335–354.

Studie je založena na rozboru ikonografického materiálu (zejména dobové karikatury) věnujícího se parlamentnímu prostředí a zvláště pak podobiznám poslanců od 60. let 19. století do první světové války. Na konkrétních příkladech a jevech dokládá nejen postupné zpřesňování podobizen a nejrůznějších atributů politiků, ale i rostoucí význam karikatur apod. pro politickou agitaci. Studie rovněž ukazuje na proměny popularity poslanců na základě širší známosti jejich podobizen a upozorňuje na problém postupné ztráty soukromí veřejně činných osobností druhé poloviny 19. století.

Ediční řady a časopisy

Práce z Archivu Akademie věd, řada D

Nejnovějším příspěvkem této ediční řady je práce Aleny Míškové věnovaná pražskému primátorovi doby okupace Josefu Pfitznerovi. Publikace, vydaná v české i německé verzi, přináší úvodní studii a charakteristiku osobního fondu této osobnosti. Předkládané zpřístupnění těchto dosud neznámých pramenů umožní rozšířit znalosti nejen o významném historikovi a neslavném pražském komunálním politikovi, ale také o situaci na německých a rakouských univerzitách v meziválečném období.

Práce z dějin Akademie věd

První číslo ročníku 2012 obsahovalo studii Martina France věnovanou potravinovým náhražkám za I. světové války v českých zemích (Výmysly německých profesorů i návrat k zkušenostem předků) a první část vzpomínek Miroslava Šmidáka na dění v ČSAV po 17. listopadu 1989 (Počátky transformace Československé akademie

věd po 17. listopadu 1989. I.). Edice byly zastoupeny příspěvkem polské kolegyně Ewy Dziurzyńskiej (České akcenty v korespondenci Tadeusze Kowalského / Czeskie akcenty w korespondencji Tadeusza Kowalskiego) a Lenky Procházkové (Výběrová edice z korespondence Albíny Dratvové Miladě Paulové).

Druhé číslo bylo zahájeno zásadní studií Martina France a Miroslava Kunštáta Jak psát dějiny Akademie věd?, kterou lze chápat jako východisko a první diskusní platformu pro jeden z dlouhodobých a důležitých výzkumných záměrů MÚA AV ČR. Z dalších příspěvků připomínáme studii Heleny Kokešové (Chirurg o chirurgovi. Arnold Jirásek a jeho práce o Eduardu Albertovi), edici Jana Hálka (Srpen 1968 a pokusy pracovníků ČSAV o legalizaci jejich dlouhodobých pobytů v zahraničí) a již zmíněnou druhou část vzpomínek Miroslava Šmidáka.

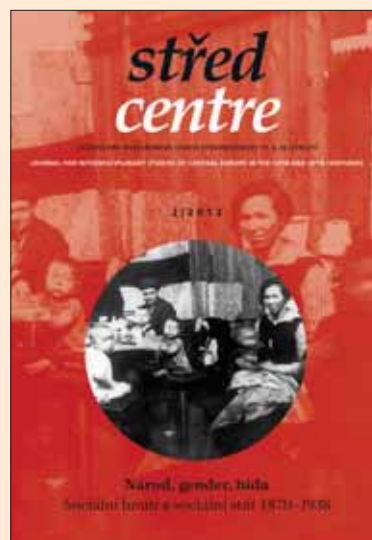
Střed

Sjednocující obsahovou linií prvního čísla časopisu Střed v roce 2012 byla Paměť a její místa ve střední Evropě 1900–2000. Své studie k této problematice publikovali Marek Fapšo (František Palacký a Theodor Mommsen. K paralele pomníků), Dagmar Hájková (Constructing National Unity. Commemorations of Tomáš G. Masaryk's Death), Václav Šmidrkal („Železná opona“ jako české místo paměti) a Soňa Mikulová (Případ Kefalonia ve stínu legendy o „čistém wehrmachtu“).

Příspěvky druhého čísla spojovalo téma Národ, gender, bída. Sociální hnutí a sociální stát 1870–1938. Z autorů hlavních příspěvků uved-

me Jakuba Beneše (Czech Social Democracy, František Soukup, And the Habsburg Austrian Suffrage Campaign 1897–1907. Toward a New Understanding of Nationalism in the Workers' Movements of East Central Europe), Jana Mareše a Víta Strobacha (Třída dělníků i žen? Proměny chápání genderových vztahů v českém dělnickém hnutí (1870–1914)), Martina Poláška (Představy o roli sociální

politiky v Československé sociálně demokratické straně dělnické mezi světovými válkami: Polemika mezi Evženem Šternem a Jiřím Pleskotem).

Jako v pořadí již druhé supplementum časopisu byla v roce 2012 publikována kniha *Mnichov ve vzpomínkách pamětníků*, kterou k vydání připravili Josef Tomeš a Richard Vašek.

Studie o rukopisech

Nejnovější svazek *Studií o rukopisech* (XLI, 2011) přináší studii věnovanou kodikologickému rozboru rukopisu z kartuziánského kláštera v Tržku u Litomyšle, nalezeného při výzkumu bohemik ve vatikánské knihovně Palatina. Další články se zabývají notovými liturgickými kodexy severoitalské dominikánské proveniencí ze 14.–18. století z Arcibiskupské knihovny v Kroměříži, detailnímu rozboru výzdoby a složení Antifonáře sedleckého či narativními prameny k dějinám měst, které jsou součástí sbírky rukopisů Archivu Národního muzea v Praze. Dva drobnější články z pozůstalosti Jaroslava Kadlece se věnují Mistru Matouši Beranovi a dalším univerzitním mistrům v roli synodálních kazatelů. Zajímavý příspěvek mapuje historii vydání nejstaršího českého překladu bible. Nedílnou součástí svazku jsou recenze nové

literatury a bibliografie české kodikologické produkce za rok 2008.

Studie o rukopisech.

Monographia

Jako 18. svazek řady, kterou vydává MÚA AV ČR ve spolupráci s Komisí pro soupis a studium rukopisů, vyšla péčí Stanislava Petra publikace *Jiří Kejr, Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin*.

Knihy přináší 24 rozprav a studií našeho předního právního historika, husitologa a kodikologa Doc. JUDr. Jiřího Kejře, DrSc., které jsou průřezem jeho celoživotního díla a představují jeden ze základních vkladů do bibliografie kanonického práva a kodikologie nejen v naší, ale i evropské odborné literatuře.

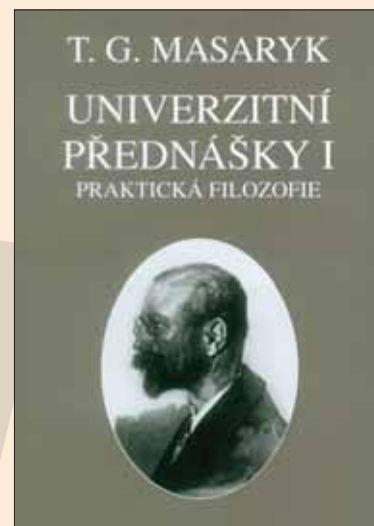
Korespondence TGM

Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla

Další svazek ediční řady *Korespondence*, vydaný Evou Broklovou a Vlastou Quagliatovou, pojednává o poměru a spolupráci T. G. Masaryka (1850–1937) a A. Švehly (1873–1933) ve státních funkcích v prvním desetiletí demokratického Československa. Kniha obsahuje úvodní studii Tomáš G. Masaryk – Antonín Švehla. Stěžejní částí knihy je edice dostupné vzájemné korespondence prezidenta Masaryka s prvním ministrem vnitra, premiérem a dlouholetým předsedou agrární strany Švehlou z let 1907–1933. Publikace je rozšířena o přílohu, která zpřístupňuje vzájemnou korespondenci Švehlovy manželky Bohumily s T. G. Masarykem z let 1922–1936 o 39 dokumentech. Publikaci doplňuje ediční úvod, seznam editovaných dokumentů, jmenný rejstřík a obrazová příloha.

Spisy TGM

V této ediční řadě vyšly dva svazky, a sice svazek s pořadovým číslem 4 *T. G. Masaryk, Univerzitní přednášky I. Praktická filozofie* a svazek s pořadovým číslem 38 *Emil Ludwig, Duch a čin. Rozmluvy s Masarykem*, který k vydání připravila Jana Malínská.

EGO. Paměti, deníky, korespondence

Nová ediční řada, připravená Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Lidové noviny, se zaměřuje na vydávání tzv. ego-dokumentů – pamětí, deníků a osobní korespondence – zejména z oblasti no-

vodobých českých dějin. Jako první svazek ediční řady byla v roce 2012 publikována péčí Roberta Kvačka, Josefa Tomeše a Richarda Vaška edice pamětí *Vlastimil Klíma, 1938: Měli jsme kapitulovat?*

Mimo ediční řady vyšla v uplynulém roce publikace *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny* (ed. Rudolf Kučera). Kniha přibližuje a shrnuje výsledky výzkumného záměru Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., „Hledání identity: myšlenkové a politické koncepce moderní české společnosti 1848–1948“. První část je věnována intelektuálním a politickým konceptům identit v českých zemích a jejich autorům. Druhá část knihy zkoumá působení těchto identit v politické a kulturní

praxi. Kniha je uvedena kapitolou o kategorii identity v současné historiografii a doplněna seznamem pramenů a literatury a jmenným rejstříkem.

S podporou Ediční rady AV ČR vyšel péčí editorů Danielay Brádlkové a Jana Háčka druhý díl edice *Drahý pane kancléři... Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala. II díl (1936-1939 [1945])*.

Josef Tomeš a kol., Tváře našich parlamentů 1861–2011. 150 let parlamentarismu v českých zemích.

Činnost současného českého parlamentu stojí v centru kritického zájmu veřejnosti. O historii parlamentarismu v našem státě však všeobecně panuje jen velmi mlhavá představa. Tuto mezeru se zčásti pokouší zaplnit publikace *Tváře našich parlamentů*, kolektivní dílo historiků z České republiky, Slovenska a Rakouska, jež spojuje odborný fundament s popularizačním přístupem. V úvodní studii zachycuje vývoj parlamentarismu v českých zemích v posledních

sto padesáti letech, jeho institucionální podoby, rozvoj i úpadek v jednotlivých politických režimech a státoprávních rámcích od počátku ústavnosti roku 1861 po naši přítomnost. Poté formou životopisných medailonů představuje všechny předsedy jednotlivých českých a československých zákonodárných sborů, počínaje českými zemskými sněmy a konče Poslaneckou sněmovnou a Senátem Parlamentu České republiky, ale také vybrané poslance a senátory, kteří v různých dobách sehráli na parlamentní půdě výraznou roli. Biografiemi různorodých a svou historickou stopou nesouměřitelných postav personifikuje proměny úrovně a kultury zastupitelských orgánů a zároveň objevuje mnohé neprávem zapomenuté politiky. Texty jsou doplněny portréty uve-

dených osobností i dalšími obrazovými přílohami. Kniha předznamenává dlouhodobý ediční úkol naší historiografie – biografický slovník všech členů českých a československých parlamentů.

Personální složení a struktura Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd, v. v. i.*

Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

<http://www.mua.cas.cz>

Ředitel: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., 286010112, 234612205, velek@mua.cas.cz

Zástupci ředitele: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118, bahenska@mua.cas.cz

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc., 234612205, 286010124, ivan.sedivy@ff.cuni.cz

Vědecký tajemník: Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

Sekretariát: 286010110, 284680150 (fax), mua@mua.cas.cz

Oddělení pro institucionální fondy od r. 1952

Vedoucí: PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D., 286010114,
bradlerova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Hálek, Ph.D., 286010113, 221403227,
halek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D., (badatelna), 286010120,
chodejovsky@mua.cas.cz

PhDr. Jiřina Kalendovská, 605969168,
kalendovska@rect.muni.cz

Mgr. Vlasta Mádllová, 286010114, madlova@mua.cas.cz

Oddělení osobních fondů a institucionálních fondů do r. 1952

Vedoucí: PhDr. Milena Josefovíčová, Ph.D., 286010115,
josefovicovala@mua.cas.cz

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118,
bahenska@mua.cas.cz

PhDr. Hana Kábová, Ph.D., 286010116, kabova@mua.cas.cz

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: PhDr. Martin Franc, Ph.D., 286010123,
franc@mua.cas.cz

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D., 286010115, kunstat@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D., 286010111,
miskova@mua.cas.cz

Oddělení Archiv ÚTGM

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., 286010117,
kokesova@mua.cas.cz

PhDr. Hana Klínková, 286010116, hanaklinkova@seznam.cz

Bc. Tereza Pokorná, 286010135, pokorna@mua.cas.cz

Mgr. Vlasta Quagliatová, 286010136, quagli@seznam.cz

Prom. hist. Ivan Šťovíček, CSc., 286010135

Oddělení pro soupis a studium rukopisů**

Vedoucí: PhDr. Marta Hradilová, 234612215,
hradilova@mua.cas.cz

PhDr. Pavel Brodský, CSc. et DSc., 234612217,
brodsky@mua.cas.cz

PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D., 234612215,
hrdinova@mua.cas.cz

Mgr. Stanislav Petr, 234612215, petr@mua.cas.cz

Mgr. Marie Tošnerová, Ph.D., 234612217,
tosnerova@mua.cas.cz

Oddělení edičně-badatelské**

Vedoucí: Dr. Phil. Rudolf Kučera, Ph.D., 234612201,
kucera@mua.cas.cz

Mgr. Jan Bílek, 234312230, bilek@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc., 234612205

Doc. Eva Broklová, DrSc., 234612205, broklova@mua.cas.cz

Doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr., 234612205, vdoubek@post.cz

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D., 234612222, hajkova@mua.cas.cz

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, 234612240, pavlis.horak@seznam.cz

Mgr. Eva Kalivodová, 234612222, eva.kalivodova@gmail.cz

Mgr., Bc. Vojtěch Kessler, 234612240,
vojtech.kessler@seznam.cz

Mgr. Martin Klečáček, 234612219, klecacky.martin@seznam.cz

PhDr. Ota Konrád, Ph.D., 234612201, konrad@mua.cas.cz

Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., 234612205,
merhautova@mua.cas.cz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D., 234612221, malinska@mua.cas.cz

PhDr. Michal Pehr, Ph.D., 234612219, pehr@mua.cas.cz

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc., 234612205, rychlik@email.cz

Mgr. Vítězslav Sommer, Ph.D., 234612240, sommer@mua.cas.cz

Mgr. Vít Strobach, Ph.D., 286010123, vstrobach@gmail.com

PhDr. Josef Tomeš, 234612221, tomes@mua.cas.cz

Mgr. Richard Vašek, Ph.D., 234612222, vasek@mua.cas.cz

Stálí externí spolupracovníci

Mgr. Hana Barvíková, 286010118

Mgr. Nataša Kmochová

Technicko-hospodářská správa

Vedoucí: Dana Karfilátová, 286010124,

karfilatova@mua.cas.cz

Jaroslava Kaufmannová, 234612204,

kaufmannova@slu.cas.cz

Květa Valentová, 234612204, smiskova@mua.cas.cz

Jindřich Stejskal, 286010133, stejskal@mua.cas.cz

Úsek vydavatelský a distribuční**

Vedoucí: Mgr. Josef Tichý, 234612220, tichy@mua.cas.cz

Pavla Dedeciusová, 234612203, dedeciusova@mua.cas.cz

Knihovna:

PhDr. Michaela Tydlitátová,** 234612203,

tydlitatova@mua.cas.cz

PhDr. Irena Kraitlová, 286010117, kraitlova@mua.cas.cz

* stav k únoru 2013

** detašované pracoviště, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

Konference pořádané ústavem v roce 2013 a 2014

(bližší informace viz: <http://www.mua.cas.cz>)

■ **Česká politická praxe v letech zkoušky**

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 5. listopadu 2013, Lannova vila

Kontaktní osoba: Mgr. Richard Vašek, Ph.D., vasek@mua.cas.cz, PhDr. Josef Tomeš, tomes@mua.cas.cz

■ **Agrarism in Central and Eastern Europe in 19th and 20th Centuries**

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 24.–25. října 2013.

Kontaktní osoba: Mgr. Rudolf Kučera, Ph.D., kucera@mua.cas.cz

■ **Vrchol nebo počátek? Moderna, kultura, Velká válka a střední Evropa**

Pořadatelé: FF UK a MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: podzim (říjen) 2014, Praha

Kontaktní osoba: Mgr. Rudolf Kučera, Ph.D., kucera@mua.cas.cz

